

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO

Keskiaikaisen hautausmaan ja kirkonpaikan kaivaus 2007

Juha Ruohonen

Arkeologia
Turun yliopisto

Tiivistelmä

Juva Remojärvi Kappelinpelto

Kappelinpellon aluetta tutkittiin kesäkuussa 2007 kaivauksin noin 50 m² alueella. Tutkimuksissa pyrittiin etsimään jälkiä perimätiedon tuntemasta kirkosta sekä hakemaan rajoja paikalla sijaitsevalle ruumiskalmistolle. Lisäksi paikalla aloitettiin tarkka yleiskartoitus. Tutkimuksissa saatiin viitteitä paikalla sijainneesta ja mahdollisesti palaneesta rakennuksesta. Tasokaivausalueella tuli esiin parisenkymmentä hautakuviota, joista yksi kaivettiin pohjaan. Löytöinä Kappelinpellolta talletettiin rautanaulojen ja katkelmien lisäksi mm. raksi ja hopearaha.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Juva Remojärvi Kappelinpelto

Kunta	Juva
Kylä	Remojärvi
Kohde	Kappelinpelto
Mj-tunnus	178010004
Mj-tyyppi	hautapaikat
Tyypin tarkenne	ruumiskalmisto
Ajoitus	historiallinen (keskiaikainen?)
Peruskartta	3142 09 Remojärvi
Koordinaatit (YKJ)	p = 6855 830, i = 3529 160, z = n. 97-102 (N60)
Sijainti	Juvan kirkosta n. 19,0 km lounaaseen, Kaipialan talosta n. 250 m länsilounaaseen
Tila- ja omistustiedot	2:43 Kappelinmäki (178-442-0002-0043) Tarkiainen, Pekka. Valakkatie 4, 57600 Savonlinna Tarkiainen, Hannu. Annikinkatu 6 C 8, 50100 Mikkeli Tarkiainen, Liisa. Kansankatu 8 A 4, 50100 Mikkeli 2:52 Kaipeela (178-442-0002-0052) Pylkkänen, Kauko ja Tuula. Saarijärventie 45, 51760 Nuutilanmäki
Aiemmat tutkimukset	1938 Sarasmo, Esko (inventointi) 1971 Perkko, Mikko (tarkastus) 1972 Huurre, Matti (kaivaus) 1973 Huurre, Matti (kaivaus) 1985 Taskinen, Helena (inventointi) 1994 Sepänmaa, Timo (inventointi)
Aiemmat löydöt	KM 18979:1-33 (1972) (nauloja, hampaita jne.) KM 19227:1-22 (1973) (nauloja, hampaita, saviastian pala, hiiliä)
Tutkimukset 2007	
Tutkimuksen laji	kaivaus
Tutkimusaika	4.6.-29.6.2007
Tutkimuslupa ja dnro	26.4.2007, dnro 8/302/2007
Tutkittu alue	n. 52 m ²
Kaivausjohtaja ja laitos	FM Juha Ruohonen, Turun yliopisto, arkeologia
Löydöt	KM hist. 2007136 (diar. 14.12.2007), KM rahakammio 2007054 (diar. 14.12.2007), KM 37167 (diar. 19.12.2007)
Valokuvat	TYA 354
Näytteet	ks. liite
Raportti	Alkuperäiskappale Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa
Raportin sivumäärä	35 sivua + liitteet

Sisällys

Arkisto- ja rekisteritiedot	1
1. Johdanto	3
2. Kohteen tausta ja tutkimushistoria.....	4
3. Tutkimukset kesällä 2007	6
3.1. Kaivaustekniikka ja dokumentointi	6
3.2. Korkeuskiintopiste ja kaivauskoordinaatisto	7
3.3. Tutkimusalueet.....	8
3.4. Löytöjen talteenotto ja näytteet.....	10
4. Kaivaushavainnot.....	11
4.1. Alue 1 (tasokaivausalue).....	11
4.1.1. Alue 1a (94/503-94/509; pintakerros – taso 5)	11
4.1.2. Alue 1b (ruudut 95/503-96/504; pintakerros – taso 5).....	13
4.1.3. Alue 1c (laajennus ruutuihin 93-93/509 sekä 91-94/510; pintakerros – taso 5).....	14
4.1.4. Alue 1d (ruudut 91/506-93/509; pintakerros – taso 5).....	15
4.1.5. Alueet 1a-d eli 1A-B (kerros 6-).....	15
4.2. Alue 2 (koekuoppa, 93/466-93/467).....	19
4.3. Alue 3 (koeoja, 84/480-94/480).....	20
4.4. Alue 4 (koeoja pellolla)	20
4.5. Kivetty kellarirakennelma.....	23
4.6. Kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka Rantapelto	26
4.7. Haudat ja hautakuviot	27
4.7.2. Hauta 1/2007	28
4.1.7. Hautakuviot.....	28
5. Yhteenveto tutkimusten tuloksista.....	33
Lähteet ja kirjallisuus	35

Liitteet

1. Kuvaluettelot
2. Löytöluettelot
3. Karttaluettelo ja vaaituslukemat
4. Hiili-, puu- ja maanäyteluettelo
5. Luuaineiston osteologinen analyysi (Kati Salo)

1. Johdanto

Perimätiedon mukaan Juvan Remojärven Kappelinpellolla on sijainnut kappeli ja hautausmaa.

Kohde sijaitsee nykyisen Saarijärven eli entisen Remojärven koillisrannalla lähellä Mikkelin ja Juvan kuntien rajaa. Etäisyys molempien mainittujen pitäjien keskuksiin on Kappelinpellolta noin 20 km suuntaansa. Varsinainen Kappelinpelto eli Kapalpelto on loivasti järveen viettävää pelto- ja metsäaluetta, jonka pohjoispuolella on pieni kallioinen Kappelinmäki. Perimätiedon tuntemalle kappelinpaikalle on 1800-luvun lopulla pystytetty muistokivi, jonka kohdalla on pitkänomainen viljelemätön lepikko melko korkeaan rantatörmään asti. Tätä aluetta rajaa kaakossa nykyisinkin viljelyksessä oleva laaja peltoalue ja luoteessa 1960-luvulla metsittynyt vanha pelto (kohteen tarkempi kuvaus ks. Huurre 1972, 1973). Jossakin yhteydessä paikalla sijainneesta kalmistosta on käytetty myös nimitystä Kappelinranta. Viime vuosina paikalle on keksitty kyläläisten toimesta myös täysin uusi nimitys, ”Tuhkalan kirkko”.

Kappelinpellolla sijainneesta hautausmaasta tai kappelista ei ole lainkaan säilyneitä kirjallisia aikalaislähteitä. Ainoa mahdollinen viite kappelin olemassaoloon on läheisen Halolan talon sijainniksi mainitut ”Kappale by” ja ”Kappellby” vuosilta 1588 ja 1591. Halola liittyy myöhempiin nuijasodan tapahtumiin, sillä paikalla tapettiin sinne kokoontuneet nuijamiehet tammikuussa 1597. Kappelinpellon kalmistoa on jossain yhteyksissä – kuitenkin ilman tarkempia perusteluja – pidetty myös näiden surmattujen nuijamiesten hautapaikkana.

Eri tutkijoiden tulkintojen mukaan Kappelinpeltoa on pidetty muun muassa jäännöksenä ortodoksisen kirkon toiminnasta alueella ennen Pähkinäsaaren rauhaa 1323. Kyseessä olisi siis pitäjänhistoriassakin mainittu Remojärven kreikkalaiskatolinen kappeli (esim. Poppius 1957). Toisaalta paikalla on ajateltu olleen Juvan ensimmäinen kappelikirkko, joka olisi perustettu sen jälkeen kun Savilahden liittäminen hallinnollisesti Ruotsin – ja kirkollisesti roomalaiskatolisen kirkon – yhteyteen oli tapahtunut 1300-luvulla.

Kohteen tarkempi luonne ja ajoitus eivät paikalla tehdyistä tutkimuksista huolimatta ole olleet selvillä. Koska uusia kohdetta koskevia asiakirjalöytöjä ei ole juurikaan odotettavissa, arkeologiset tutkimukset ovat ainoa tapa saada paikasta lisätietoa. Kappelinpellon aluetta tutkittiin allekirjoittaneen laajempaan Turun yliopiston arkeologian oppiaineeseen tekemään tutkimushankkeeseen liittyen vuoden 2007 kesäkuun aikana.

Vuoden 2007 tutkimusten tavoitteet olivat laaja-alaiset. Ensimmäinen pyrkimyksenä oli Kappelinpellon alueen ja sen ympäristön tarkka yleiskartoitus takymetrillä, toiseksi alueella tunnetusti sijaitsevan ruumiskalmiston rajojen selvittäminen sekä kolmanneksi perimätiedon tuntemaan kappelirakennuksen etsiminen. Näiden tavoitteiden kautta voitaisiin mahdollisesti saada lisätietoa kalmiston laajuudesta ja käyttöajankohdasta sekä mahdollisen kappelin koosta, sijainnista ja iästä.

Tutkimuksiin osallistuneet henkilöt olivat sekä Turun yliopiston arkeologian opiskelijoita sekä jo valmistuneita arkeologeja. Kaivauksia johti FM Juha Ruohonen, piirtäjänä toimi fil. yo Reetta Kivistö ja tutkimusavustajana FM Mikko Moilanen. Kaivajina toimivat arkeologian opiskelijat Anniina Laine, Anne-Mari Liira sekä osan ajasta myös Ulla Moilanen. Käytännön tutkimustyöhön vierailijoina osallistuivat usean päivän ajan FL Ville Laakso sekä FM Anna Väänänen.

Sääolosuhteet olivat kaivausten ajan vaihtelevat. Kesäkuun aikana sadetta saatiin runsaasti toisella viikolla, mutta muutoin ilmat olivat pääosin suotuisia. Tosin ensimmäisen viikon helteinen sää hidasti selvästi tutkimusten etenemistä. Kevyet muovipeitteiset kesäpaviljongit kuluivat käytössä niin sade- kuin aurinkosuojinakin.

Kappelinpellon tutkimukset kesäkuussa 2007 toteutettiin Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Savon rahaston tuella. Allekirjoittaneen palkkakustannukset kenttätöiden ajan kustansi Turun Yliopistosäätiön myöntämä henkilökohtainen nuoren tutkijan apuraha. Juvan kunta vuokrasi osia Tuhkalan kyläkoulusta kaivaushenkilökunnan käyttöön ja antoi kaivausten ajaksi lainaksi patjoja.

Tutkimukset saivat runsasta huomiota osakseen sekä lehdistön että muun median puolelta. Eri tiedotusvälineille lähetettiin tutkimusten etenemisestä kesäkuussa useampi tiedote ja etenkin lehdistö otti aktiivisesti yhteyttä koko kesäkuun ajan. Tiedottamista jatkettiin myös myöhemmin jälkityövaiheen aikana. Kaivausten kuluessa kesäkuun aikana ilmestyi useita Kappelinpellon tutkimuksia käsitteleviä lehtiartikkeleja ja haastatteluja mm. Juvan Lehdessä, Savon Sanomissa sekä Länsi-Savossa. Tutkimukset uutisoitiin myös TV:ssä Ylen Itä-Suomen uutisissa sekä valtakunnallisesti Ylen teksti-tv:ssä. Lisäksi kaivauksista kerrottiin Ylen Etelä-Savon Radiossa. Uutisointia tapahtui myös myöhemmin kesällä sekä analyysien valmistuttua vuoden 2008 puolella mm. Juvan Lehdessä ja Savon Sanomissa. Onpa kohde päätynyt tutkimusten jälkeen Internetissä julkaistavaan Wikipedia-tietosanakirjaankin. Allekirjoittaneen kotisivuilla on lisäksi ollut alkuvuodesta 2007 lähtien tutkimushistoriallinen katsaus Kappelinpellon alueesta.

Kesän 2007 tutkimusten tiedotustilaisuus ja kaivausten esittely järjestettiin kaivauspaikalla keskiviikkona 27.6. Myös lähes päivittäin Kappelinpellolla kävi tutkimuksista kiinnostuneita vierailijoita. Suurin osa kävijöistä oli maanomistajia kaivauspaikan läheisyydestä. Tutkimukset kiinnostivat myös muita kyläläisiä, mutta myös kauempaa saavuttiin seuraamaan tutkimusten etenemistä. Arvokasta tietoa saatiin myös paikalla vierailleilta paikallisilta kotiseutuharrastajilta. Yhteensä kävijämääräksi voidaan arvioida kuukauden aikana noin 80-90 henkilöä.

Kappelinpellolla vierailleista asiantuntijoista mainittakoon erityisesti dos. Markus Hiekkänen ja FL Ville Laakso. Lisäksi kaivauksiin kävi tutustumassa lomamatkallaan Helsingin yliopiston arkeologian amanuenssi Tuija Kirkinen.

2. Kohteen tausta ja tutkimushistoria

Esko Sarasmo teki vuonna 1938 Kappelinpellolle tarkastusmatkan tutkittuaan sitä ennen muun muassa tuolloin tunnettuja Mikkelin rautakautisia kalmistoja ja muita löytöpaikkoja. Hän kaivoi Kappelinpellolta muutamasta kohtaa esiin ihmisluita ja arkun nauvoja sekä lahoa puuta noin 80 cm syvyydestä. Sarasmon (1938:25-26) mukaan Kappelinpellolla olisi kaksi lähekkäin sijaitsevaa pyöreää halkaisijaltaan kolmemetristä kuoppaa, joiden seinämät olisi ladottu luonnonkivistä; näitä olisi tarinan mukaan pidetty paikalla sijainneen kirkon viinikellareina. Kuoppien itäpuolella olevasta kaivannosta on 1800-luvun lopulla vedetty hiekkaa suolle. Tuolloin paikalta olisi löytynyt mm. kaksi pääkalloa ja muita luita. Tämän löydöksen jälkeen Kappelinpellolle olisi kirkkoherra Kyanderin toimesta pystytetty yksinkertainen muistokivi, johon on hakattu kirjoitus ”Kirkon paikka”.

Lisäksi Sarasmo kirjoitti muistiin 1850 syntyneen Pekka Kärkkäisen kertomukset Kappelinpellosta. Kärkkäinen kertoi, että 1880-luvun vaiheilla Kappelinpellolla olisi ollut näkyvissä "hautakappelin" jäännökset: kellarikuoppa, noin 2,5 m pitkä ja niin leveä, että kaksi

miestä on mahtunut rinnan kulkemaan. "Hautakappeli" olisi ollut Kärkkäisen mukaan ruumiiden väliaikainen säilytyspaikka. Paikka olisi ollut myöhemmän, jo edellä mainitun, maanottokuopan kohdalla. Myös kirkon kivijalkaa Pekka Kärkkäinen kertoi olleen 1880-luvulla näkyvissä, todennäköisesti "viinikellarien" alapuolella (Sarasmo 1938:26).

Kohteeseen liittyvän perimätiedon johdosta paikalla tehtiin vuosina 1972 ja 1973 pienimuotoisia arkeologisia kaivaustutkimuksia. Vuotta aikaisemmin kohde oli tarkastettu Mikko Perkon toimesta. Kaivaustutkimukset tehtiin Savonlinnan kesäyliopiston aloitteesta ja arkeologi Matti Huurteen johdolla. Varsinaiset kaivaustutkimukset jäivät molempina kesinä kuitenkin varsin pienimuotoisiksi osallistujien vähäisen lukumäärän vuoksi (Huurre 1972; 1973).

Paikalle perimätiedon tuntemaan kirkonpaikan tuntumaan, "viinikellarin" länsipuolelle Kellmanin metsittyvälle vanhalle pellolle, avattiin pienehkö tasokaivausalue. Lisäksi kalmiston laajuutta pyrittiin selvittämään eri puolelle Kappelinpeltoa kaivettujen koekuoppien perusteella. Maaperä paikalla oli Huurteen kaivauskertomusten perusteella ruokamullan jälkeen hienoa hiesua, jossa haudankaivamisesta sekoittunut maa erottui hyvin.

Pienestä kaivausalueesta huolimatta Huurteen tutkimusten aikana saatiin tutkituksi tai tuli esille yhteensä 15 hautaa tai hautakuviota, joihin oli haudattu 13 aikuista ja kolme lasta. Yksi haudoista oli aikuisen ja lapsen yhteishauta, johon vainajat oli laitettu päällekkäin; vain osa haudoista kaivettiin pohjaan. Hautojen pituus vaihteli 100-200 cm ja leveys 35-75 cm välillä. Tutkimusalueella dokumentoiduilla haudoilla ei ollut mitään tiettyä ilmansuuntaa.

Kaikki tuolloin tutkitut haudat olivat esineettömiä, sisältäen ainoastaan luuta ja joissakin tapauksissa myös arkunnauloja sekä jäänteitä arkusta. Luuaineisto paikalla oli heikosti säilynyt ja sisälsi lähes ainoastaan hammaskiillettä. Mielenkiintoisena kuriositeettina mainittakoon kuitenkin tasokaivausalueelta löytyneet muutamat palaneen luun sirut. Puuarkun jäännöksiä oli säilynyt kaikkiaan kuudessa haudassa, joista ainakin yhdessä lapsenhaudassa arkkuna oli kaivaushavaintojen perusteella käytetty yhdestä puusta koverrettua ruuhiarkkua.

Ajoittavien löytöjen puuttuessa hautausmaan käyttöä ei kaivaustilanteessa kyetty tarkemmin ikäämään. Paikalta otetuista näytteistä teetettiin kuitenkin kaksi radiohiiliajoitusta. Vuoden 1973 kaivauksissa esille tulleesta mahdollisesti arkun laidasta peräisin olevasta näytteestä tehty radiohiiliajoitus (Hel-1272 480 ± 90) ajoitti kalmiston käytön lähinnä myöhäiskeskiaikaiseksi; ajoitustulos kalibroituina yli 50 prosentin todennäköisyydellä menee aikavälille 1380-1520. Toinen näyte - lahoa arkun laitaa toisesta haudasta - osoittautui ajoitettaessa resentiksi. Vaikka hautojen esineettömyys viittaa selvästi kristilliseen aikaan, hautaussuuntien perusteella Huurre on pitänyt mahdollisena, että kalmiston alku ajoittuu jo rautakauden lopulle 1200-luvulle. Hautojen toisiaan leikkaava sijainti tai sijainti osittain toistensa päällä osoittaa kalmiston joka tapauksessa olleen käytössä pitkän aikaa.

Kappelinpellolta todettiin pienimuotoisissa kaivauksissa 1970-luvulla siis ruumiskalmisto, joka on huomattavasti laajempi kuin tutkittu pieni alue. Huurre pitikin kaivausalueen ja koekuoppien perusteella kalmistoaluetta huomattavan laajana. Tosin juuri hautojen runsas lukumäärä pienellä alueella ja leikkautuminen toistensa kanssa saattaisi olla seurausta myös siitä, että hautaamiseen käytetty alue olisi ollut suppea. Sarasmo arvelikin vuosikymmeniä aikaisemmin hautausalueen laajuudeksi vain noin toistakymmentä metriä läpimitaltaan.

Kalmiston lisäksi Huurre havaitsi alueella myös Sarasmon 1938 mainitsema kaksikin lähekkäin olevaa pyöreää ja kivillä vuorattua noin 3 m halkaisijaltaan olevaa kuoppaa eli paikallisen

perimätiedon tuntemat viinikellarit. Nämä olivat 1970-luvulle tultaessa täyttyneet/täytetty maalla ja kivillä; kuoppien päällä kasvoi myös leppiä.

Perimätiedon tuntemaa kappelia ei 1970-luvun tutkimusten yhteydessä ryhdytty erikseen etsimään eikä maan ja irtokivien täyttämää viinikellaria tyhjentämään. Viinikellarin yläpuolelle avatusta muutaman neliön muodoltaan epämääräisestä koealueesta tuli esiin muutamia kookkaita kiviä, joiden Huurre arveli voivan liittyä johonkin rakenteeseen. Tätä mahdollista rakennetta ei kuitenkaan tutkittu 1970-luvulla laajemmin.

Kappelinpelto on huomioitu kiinteänä muinaisjäännöksenä eri inventoinneissa sekä 1980- (Taskinen 1985) että 1990-luvuilla (Sepänmaa 1994), mutta kaivaustutkimuksiin paikalla ei ole 1970-luvun jälkeen ryhdytty. Edellä mainituista mielenkiintoisista lähtökohdista johtuen paikka soveltui hyvin allekirjoittaneen laajempaan Sisä-Suomen hautapaikkoja, kristillistymistä ja kirkollista järjestäytymistä käsittelevään tutkimushankkeeseen.

3. Tutkimukset kesällä 2007

3.1. Kaivaustekniikka ja dokumentointi

Tutkimuksissa noudatettiin yleisesti ruumiskalmistotutkimuksissa viime vuosina Turun yliopiston arkeologian oppiaineen käytännössä olleita ja vakiintuneita kaivaus- ja tutkimusmenetelmiä. Kaivauksessa käytettiin lastaa ja kaikki maa-aines seulottiin kuivana lukuun ottamatta pintaturpeita tai kyntökerrosta sekä selkeästi puhdasta sekoittumatonta maata. Selvästi eri yksiköihin liittyvät maat seulottiin heti erotuttuaan muusta maasta erikseen. Pintakerrosten mahdollisimman ohuen kerroksen poistamiseen käytettiin lastojen lisäksi myös lapiota; tämä maa tarkastettiin sekä silmämääräisesti että metallinilmaisimella (C.Scope 1220). Metallinilmaisinta käytettiin lisäksi kaivaustasoissa ennakoimaan mahdollisia esinelöytöjä ennen niiden kaivamista esille. Varsinaiseen kaivamiseen käytettiin pääasiassa lastaa, mutta hautojen ja muiden erityistä huomiota vaatineiden rakenteiden tutkimisessa käytettiin tarvittaessa erityisiä tarkkuuskaivamiseen tarkoitettuja työvälineitä.

Mittaukset tehtiin pääasiassa takymetrillä. Tutkimusten alussa korkeuden siirtoon käytettiin myös vaaituskojetta ja lattaa. Suurin osa takymetrin mittaustuloksista otettiin sekä koneen muistiin että merkittiin paperille (vaaitusluvut, löytöjen ja näytteiden koordinaattitiedot). Yksinomaan takymetriä käytettiin koko alueen yleiskartoituksessa; takymetrillä mitattiin lisäksi kaivausalueen kiintopisteet ja muita yleiskartoitukseen kuuluvia elementtejä, kuten maakiviä. Muutama keskeinen kiintopiste mitattiin lisäksi satelliittipaikantimella (Garmin GPS II Plus).

Tasokartat piirrettiin käsin mittakaavaan 1:20. Vaaituslukujen merkitsemiseen käytettiin myös mittakaavassa 1:50 olevia skemaattisia apukarttoja. Myös korkeusvaaitukset tehtiin takymetrillä, josta lukemat siirrettiin myös manuaalisesti myös paperille. Kaikille talteen otetuille löydöille ja näytteille otettiin x, y ja z -koordinaatit, jotka merkittiin kartoille ja löytö-/näytepusseihin. Valokuvaamisesta vastasi kaivausjohtaja. Tutkimuksissa otettiin runsaasti pääosin sekä diapositiiveja että digitaalikuvia. Kuvankäsittelyyn käytettiin Adobe PhotoShop Elements 2.0 ja kenttätyökarttojen puhtaaksipiirtoon MapInfo 7.8 -ohjelmia.

Kaivaustutkimukset alkoivat avattavan maa-alueen mittaamisella ja paaluttamisella. Pintaturpeet tai pellolla kyntökerros poistettiin mahdollisimman ohuena kerroksena lapiolla ja tarkastettiin sekä silmämääräisesti että metallinpaljastimella. Turpeen eli pintakerroksen alta saatiin esille 0.

taso; tämän jälkeen kaivettiin kerroksittain 5 cm paksuisina osina (pintakrs, 1. krs, 2. krs jne.). Pintakerrosta seurasi siis 0. taso, 1. kerrosta 1. taso, 2. kerrosta 2. taso jne. Pellolla sijainneilla ja pääkaivausalueeseen liittyvillä reuna-alueilla siirryttiin paksuhkon kyntökerroksen poistamisen jälkeen suoraan 4. tasoon.

Tekniset kaivauskerrokset olivat pinta- eli kyntökerrosta lukuun ottamatta noin 5 cm paksuja. Kerrokset kaivettiin kerroksesta 7 lähtien vielä kahdessa noin 2,5 cm paksuisessa osassa eli aputasoa käyttäen. Teknisistä kaivauskerroksista poistettiin maa-aines erikseen yksiköittäin seuloen. Kaikki 5 cm tasot dokumentoitiin erikseen, pintakerroksia lukuun ottamatta, joko sanallisesti ja kuvaamalla tai, erityisesti informaatioarvoltaan tärkeämmiltä syvemmälle kaivetusta tasoista, sekä sanallisesti, kuvaamalla että piirtämällä. Löydöt otettiin talteen kerroksittain takymetrillä yksikkötiedot sanallisesti tallentaen. Kaivausprofiileista otettiin lisäksi kuvia ennen alueiden täyttöä tutkimusten päätyttyä.

Hautakuviot tutkittiin omina yksikköinä, mutta muun kaivausalueen tasojen mukaan pääasiassa 5 cm kerroksissa. Kuvioiden rajojen paikoin huonon erottuvuuden vuoksi kaivettiin läikän lisäksi samaan tasoon syvemmälle myös jonkin verran läikkiä ympäröinyttä maata. Vain yksi hauta tutkittiin vuoden 2007 tutkimusten aikana pohjaan; tämän kohdalle kaivettiin vielä lapiolla varmistuskuoppa. Varmistuskuoppia tai -pistoja tehtiin myös joihinkin muihin pohjaan kaivetuksi tulkituihin ruutuihin.

Tasokaivausalue kaivettiin pääosin 7-9 tasoon. Kuitenkin osa selkeistä, vain osittain kaivausalueelle ulottuneista hautakuvioista jätettiin ylemmälle tasolle, mikäli vaikutti siltä, ettei kuviosta saatava informaatio ole tutkimusalueen kokonaiskuvan kannalta oleellista. Pellolle ulottuvasta koeojasta poistettiin vanhaa ojan kohtaa lukuun ottamatta vain kyntökerros. Myös kappelinpellon länsipuolelle Kellmanin metsään vanhalle pellolle avatuista koealueista poistettiin ainoastaan pinta- tai kyntökerros.

Tutkimusten päätyttyä tasokaivausalue peitettiin vettä läpäisevällä harsolla ja maalla lähes alkuperäisen maanpinnan tasalle niin, että osa esiin kaivetusta kiveyksestä jätettiin näkyviin. Kaivausalueen profiileihin kiinnitettiin harsoa, jotta kaivauksia mahdollisesti jatkettaessa on helpompaa erottaa tutkitut alueet tutkimattomista. Kaikki esille tulleet varmat ja mahdolliset kiveykset jätettiin purkamatta paikoilleen odottamaan jatkotutkimuksia. Osa kaivausalueen kulumista merkittiin noin 30 cm pituisin harjateräksin tai puupaaluin. Tämän jälkeen kaivausalueen turvekerros entisöitiin. Koeojat pellolla entisöitiin kokonaan ilman maahan laitettuja paaluja tai harsoa.

3.2. Korkeuskiintopiste ja kaivauskoordinaatisto

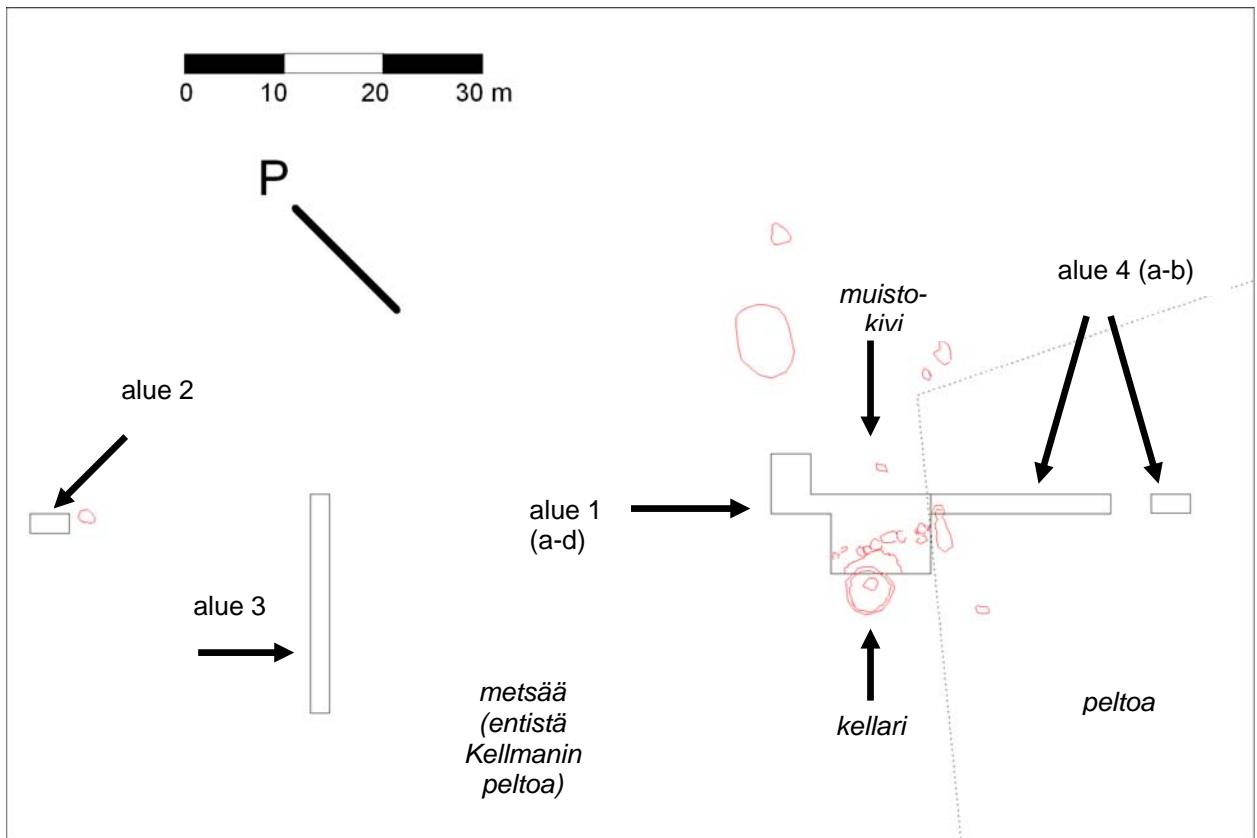
Tutkimuksissa käytetty korkeus siirrettiin Kappelinpellolle tunnetulta korkeuskiintopisteeltä. Peruskartan mukaan Kappelinpeltoa lähin korkeuskiintopiste sijaitsee Tuhkalantien (15223) ja Saarijärventien risteyksestä noin 300 metriä länsiluoteeseen metsän reunassa Tuhkalantien eteläpuolella. Alue oli kesäkuun 2007 alussa ryteikköistä hakkuualueutta, josta kiintopistettä ei etsinnöistä huolimatta löydetty. Korkeuskiintopisteenä käytettiinkin Tuhkalan koulun itäpuolella koulurakennuksen ja Tuhkalantien välisessä avokalliassa sijaitsevaa kiintopistettä, jonka korkeudeksi on ilmoitettu 104,8 m mpy. Kiintopiste siirrettiin vaaituskojetta avuksi käyttäen Kappelinpellolle kirkon muistokiven (p=6855 818, i=3529 173) korkeimmalle kohdalle ja tämän jälkeen takymetrin muistiin ja kaivauksissa käytetyille kiintopisteille. Siirron jälkeen korkeus

tarkastettiin Saarijärven (94,6 m mpy) pinnasta ja todettiin luotettavaksi. Kaivauksissa käytetyt kiintopisteet on esitetty erikseen liitteessä.

Kaivausalueen koordinaatisto laadittiin Huurteen 1970-luvun tutkimusten mukaan sivuilmansuuntien suuntaiseksi. Tällä pyrittiin saamaan eri vuosina tehdyt tutkimukset vertailukelpoiseksi keskenään. Tutkimuksissa ei kuitenkaan noudatettu Huurteen kaivauskoordinaatistojärjestelmää, vaan laadittiin oma paremmin takymetrin ymmärtämässä muodossa toimiva koordinaatisto. Vuoden 2007 kaivauskoordinaatistossa x kasvaa rinnettä ylös koilliseen ja y korkeuskäyrien suuntaisesti eli kaakkoon. Esimerkkien mukaan siis muistokiven keskikohta on koordinaatistossa 96,32/508,50 ja kellarikuopan keskikohta 90,22/507,89. Kaivettavat alueet sijoitettiin koordinaatistoon tasametrein kellarikuoppaa lukuun ottamatta.

3.3. Tutkimusalueet

Edellä jo mainittujen tutkimuskysymysten ratkaisemiseksi Kappelinpellolle avattiin vuonna 2007 neljä erillistä tasokaivaus- tai koekaivausaluetta (kuva 1).

Kuva 1. Vuoden 2007 tutkimusalueet 1-4.

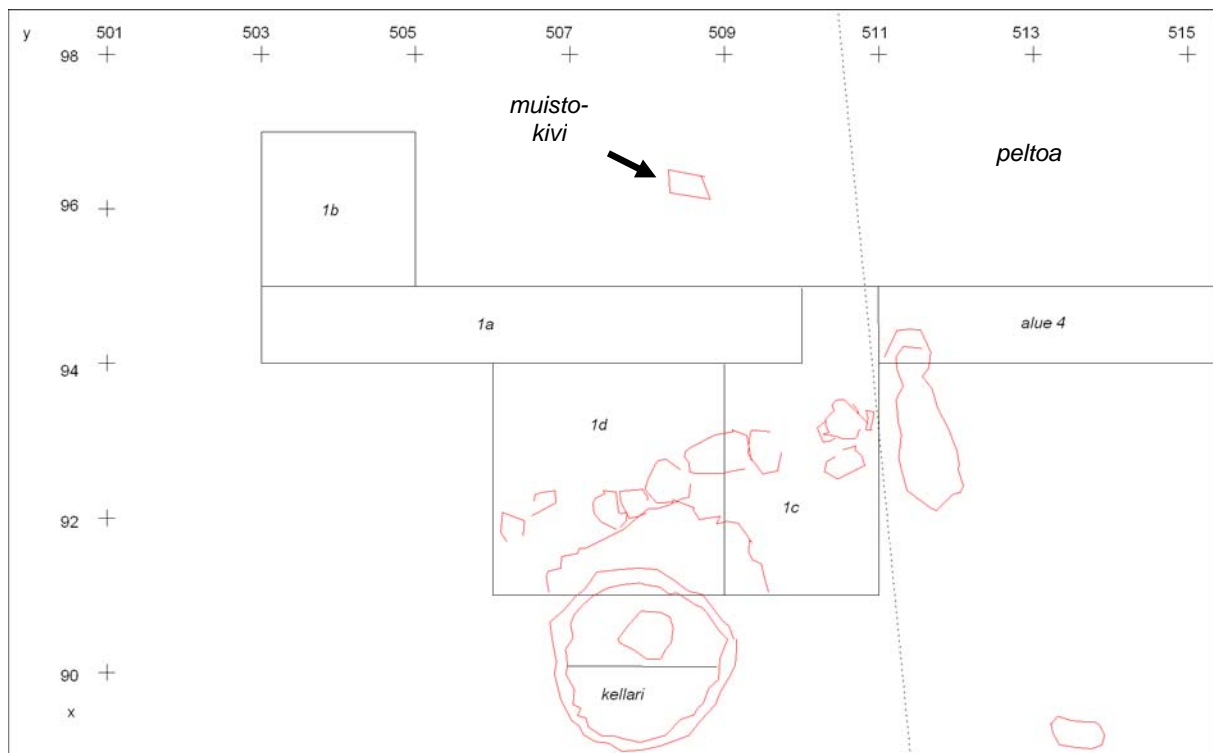
Alue 1

Alue 1 eli taso- tai pääkaivausalue sijoitettiin muistokiven ja kellarikuopan väliselle alueelle viljelemättömälle kaistaleelle ulottuen vain kaakkoisosasta mahdollisesti vanhalle peltoalueelle. Kaivausalue muodostui tutkittavaksi useamman eri vaiheissa avattujen ja toisiinsa liittyvien koeojien ja -alueiden kautta (ks. kuva 2).

Tutkimus aloitettiin avaamalla metrin levyinen ja seitsemän metriä pitkä koeoja koordinaattien $x=94,00-94,99$ ja $y=503,00-509,99$ väliselle alueelle (alue 1a). Alkuperäisen koeojan jatkoksi

kaakkoispäätä laajennettiin rinteän laskusuuntaan seitsemällä neliömetrillä ruutuihin 91-93/509 sekä 91-94/510, jolloin saatiin esille lähes kokonaisuudessaan Huurteen 1973 kellarin pohjoispuolelle tekemä, muovilla peittämä koealue (alue 1b). Kaivausalueen luoteisosaa laajennettiin lisäksi alkuperäisen koeajan koillispuolelle neljällä neliömetrillä alueelle $x=95,00-96,99$ ja $y=503,00-504,99$ (alue 1c). Tasokaivausalueetta laajennettiin vielä kellarikuopan reunalle ja kaakkoispuoleiselle ruutujen 91/506 ja 93/509 väliselle alueelle (alue 1d).

Tasot pyrittiin kaivamaan samanvahvaisissa dokumentointikerroksissa ja liittämään toisiinsa samaan tekniseen kaivaustasoon viimeistään tasossa 6, noin 30-35 cm syvyydessä, jolloin niistä piirrettiin myös yhtenäiset tasokartat. Näin muodostuneesta yhtenäisestä tasokaivausalueen itäosasta käytettiin tasosta 6 lähtien nimitystä 1A ja länsiosasta nimitystä 1B (raja ruudun 94/506 länsipuolella). Yhteensä taso- eli pääkaivausalue tuli käsittämään 27 m² rajoittuen lounaassa kellarirakenteeseen ja kaakossa peltoon.

Kuva 2. Vuoden 2007 tutkimusalueen 1 osat a-d. Punaisella ohuella viivalla esitetty mitattuja kivirakenteita.

Alue 2

Alue 2 sijoitettiin kohtaan $x=93-93,99$ ja $y=466-467,99$. Kyseessä oli 2 m² kokoinen koeuoppa, jonka avulla koetettiin selvittää kalmistoalueen ulottumista kyseiselle alueelle. Huurre mainitsee alueen läheisyyteen tehdystä koeuopasta löytyneen 1970-luvulla merkkejä hautakuvioista. Koeuoppa sijaitsi Kellmanin entisellä pellolla, joka kasvaa nykyisin vankkaa metsää, noin 42 metriä kirkon muistokivestä luoteeseen.

Alue 3

Kaivausalue 3 sijoitettiin edellisen tavoin entiselle pellolle kohtaan $x=84-94,99$ ja $y=480-480,99$. Kyseessä oli rinteän viettosuunnan mukaisesti sijoitettu metrin levyinen ja 11 metriä pitkä koeaja, jolla pyrittiin etsimään kalmistoalueen rajoja sekä löytämään jälkiä Huurteen 1970-luvulla koeuopista havaitsemistaan hautakuvioista. Koeajan koko oli yhteensä 11 m².

Alue 4

Kaivausalue 4 avattiin kahtena tutkimusalueena nykyisin viljelyksessä olevalle pellolle koordinaattien $x=94-94,99$ ja $y=511-519,99$ sekä $x=94-94,99$ ja $y=522-523,99$ rajaamille alueille. Heinän niiton vuoksi aluetta päästiin tutkimaan vasta kesäkuun puolenvälin jälkeen. Koeojalla oli tarkoitus selvittää kalmiston rajoja, sillä Huurre on kaivausraporteissaan 1970-luvulla esittänyt sekä omiin päätelmiinsä että kuulemiinsa puheisiin perustuvan tulkinnan siitä, että hautausmaa-alue jatkuu nykyisen pellon alueelle. Aluetta ei aiemmin juuri viljelystä johtuen ollut lainkaan tutkittu.

Alueelle tehtiin yksi 9 m pitkä metrin levyinen koeoja, jota jatkettiin vielä kahden metrin etäisyydeltä toisella pienellä kaivausalueella. Ensimmäinen osa koeojasta avattiin 9 metrin pituisena ruudusta 94/511 ruutuun 94/519 (4a). Toinen koeoja avattiin tämän jatkoksi kahden metrin päähän ja kahden metrin pituisena ruutuihin 94/522-523 (4b).

Kellari

Kesällä 2007 oli suunnitelmien mukaisesti tarkoitus tutkia lisäksi toista Kappelinpellolla aikaisempien havaintojen tuntemista kellarirakenteista. Näitä ei aikaisemmin ollut lainkaan tutkittu. Kuitenkin kaivauspaikalla kävi ilmi, että kivetty kellarirakenne olisi tyhjennetty maaineksesta 1970-luvun lopulla tai 1980-luvun alussa. Tiedosta huolimatta kellarin pohja jaettiin kahteen yhtä suureen sektoriin, joista rannanpuoleinen osa päätettiin tutkia pohjaan.

Selkeitä havaintoja sekä Sarasmon että Huurteen mainitsemasta toisesta kellarista ei Kappelinpellolta kuitenkaan tehty; alueella havaittiin ainoastaan epämääräinen peltokivillä täytetty todennäköisesti rakenteeton kuoppa.

3.4. Löytöjen talteenotto ja näytteet

Kaikki tutkimusten yhteydessä havaitut löydöt otettiin talteen pintaosista löytynyttä täysin resentiä materiaalia lukuun ottamatta. Esineitä maasta nostettaessa niille pyrittiin saamaan mahdollisimman tarkat löytötiedot. Aivan ensimmäisiä lukuun ottamatta löydöt mitattiin paikalleen käyttäen takymetriä. Koordinaattien lisäksi löydöistä otettiin muistiin maalaji ja mahdollinen löytöyhteys tai -yksikkö. Seula- tai hajalöytöjen ollessa kyseessä pyrittiin löytöpaikka rajaamaan kaivaustietojen perusteella mahdollisimman suppeaksi.

Esinelöytöjen lisäksi kaikki säilynyt luuaineisto otettiin talteen. Luuaineiston, joka koostuu vain hammaskiilteestä (lähinnä yksittäisistä hautojen täyttemaasta löytyneistä hampaista tai haudassa paikallaan sijainneista hampaista), on analysoinut FM Kati Salo (raportti liitteenä).

Kappelinpellon löydöt talletettiin päänumerolle KM 2007136. Haudan täyttemaasta löytynyt kolikko sai Kansallismuseon rahakammion päänumeron 2007054. Pääosin pellolla sijaitsevasta koeojasta löytyneet esihistorialliset kivi- tai varhaismetallikautiset kvartsilöydökset luetteloidiin päänumerolle KM 37167. Kaikista metalliesinelöydöistä otettiin röntgenkuvat Turun maakuntamuseon konservointiyksikössä, jonka jälkeen löydöt toimitettiin konservoitavaksi Kansallismuseon konservointilaitokselle.

Erilaisia hiili- ja puunäytteitä otettiin runsaasti, myös epäselvistä konteksteista (luettelo liitteenä). Koska arkuista tai muista selkeistä rakenteista tuli esille vain vähän säilyneitä jäänteitä, jäi puu- ja hiilinäytteiden määrä melko vähäiseksi. Radiohiiliajoitusten lisäksi osa näytteistä saattaa soveltua myös puulaji- ja dendrokronologiseen analyysiin. Maanäytteitä otettiin kahdesta hautakuvioista, joista toinen hautaustasosta vainajan vatsan alueelta.

4. Kaivaushavainnot

4.1. Alue 1 (tasokaivausalue)

Suhteellisen tasaisella alueella sijainneella kaivausalueella tai sen läheisyydessä ei ennen tutkimuksia ollut näkyvissä mitään hautoihin tai muihin rakenteisiin viittaavaa edellä mainittuja kellarikuoppaa ja muistokiveä lukuun ottamatta. Alue oli ennen raivausta kevyen aluskasvillisuuden peitossa. Pintaturpeesta tuli muutamia selvästi resenttejä löytöjä, joita ei otettu talteen. Tason 5 jälkeiset havainnot on alueista 1a-d esitetty kokonaisuutena kappaleen 4.1.5. yhteydessä.

4.1.1. Alue 1a (94/503-94/509; pintakerros – taso 5)

Koeojan pintakerros kuorittiin ohuesti lapioilla. Ruutujen 94/503-94/506 koillisosiin oli aikaisemmin hieman ylemmäksi rinnettä kaivettu matalahko oja, josta kasattua hiekkaa oli valunut kaivausalueelle noin 5-10 cm paksuudella; tämän maa-aineksen poistamisen jälkeen tuli esiin alkuperäinen maanpinta.

Eri puolilta tasokaivausaluetta tuli pintamaan poiston yhteydessä esille jonkin verran resentiksi tulkittuja löytöjä, kuten kaksi tehdasvalmisteista naulaa. Pintamaan poiston yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella vanhan pellon raja erottui lähes täsmälleen koillis-lounaisuuntaisena ruudussa 94/509 selvästi kohdassa $y=509,25$. Peltoon rajoittuvalla alueella, jossa havaittiin selkeä kyntökerros, kuorittiin 25-30 cm paksuinen kyntökerros kerralla pois.

Pintamaan poiston jälkeen saatiin esiin koeojan ensimmäinen eli taso 0. Taso kuvattiin ja dokumentoitiin sanallisesti. Pääosin esiin saatiin (kellertävän)ruskea sekoittunut, osin vielä humuksensekainen hiekka. Alueelta tuli esiin muutamia nyrkinkokoisia tai tätä pienempiä kiviä, mutta ne eivät muodostaneet mitään rakennetta tai kuuluneet mihinkään rakenteeseen. Hiiltä tuli esiin hippuina kyntökerroksen ja hiekan rajalta. Kohdassa 94,05-94,15/508,85-508,95 tuli ilmi laajempi hiililäiskä. Tasossa oli runsaasti juuria. Peltomaan kohdalla itäreunassa, jossa kaivettiin syvemmälle kyntökerroksen poistamisen vuoksi, tuli esiin läikikäs kellertävänruskea hiekka.

Ensimmäinen kerros koostui vielä osin humuksensekaisesta ruskeasta hiekasta, osin kellertävästä/kellertävänruskeasta sekoittuneesta hiekasta. Hiiltä löytyi hippuina kaikkialta, laajempi keskittymä erityisesti kaivausalueen kaakkoisosasta ruudun 94/508 alueelta. Kiviä tuli esiin vain vähän ja juurien määrä oli selvästi vähempi kuin edellisessä kerroksessa. Taso 1 dokumentoitiin kuvaamalla ja sanallisesti.

Toinen kerros oli vielä pääosin sekoittunutta ruskeaa hiekkaa, jossa alkoi tulla esiin joitain kookkaampia juuria. Kohdasta 94,10/504,40 löytyi tummanruskean hiekan alaosaista pitkänomainen rautaesine tai sen katkelma (2007136:2). Huomattavan pitkä selvästi palossa ollut (palopatinoitunut) rautanaula löytyi kohdasta 94,65/503,40 (2007136:1). Taipunut/kotkattu

rautanaula tuli esiin hiilensekaisesta hiekasta kohdasta 94,15/509,03 (2007136:3). Lisäksi seulakasasta löytyi naulan kantakatkelma, joka otettiin talteen. Kerrosta 2 seurannut taso 2 dokumentoitiin kuvaamalla ja sanallisesti.

Kuva 3. Alue 1a merkittynä maastoon. Kuvattu eteläkaakkoon.

Kerros 3 oli kaivettaessa kellertävää-ruskeaa hiekkaa ilman havaittavia rakenteita tai anomaliaita. Esiin tuli kuitenkin kookas kivi ruudussa 94/507, joka ulottui seuraavaan kerrokseen asti. Tasossa 3 erottui, tosin epäselvine rajoineen, jo jonkin verran kellertäviä ja eri ruskean sävyn erillisiä alueita eli mahdollisia hautakuvioita.

Kerroksessa 4 esiin osittain tullut kellertävä hiekka vaikutti jo tässä vaiheessa puhtaalta sekoittumattomalta maalta. Edellisessä kerroksessa esiin ruudussa 94/507 tulleen kiven ympäriltä lähes pohjois-eteläsuunnassa löytyi lisää tätä hieman pienempiä kiviä. Kaivausalueen itäpääty ruudun 94/509 alueella, josta oli poistettu tutkimusten alussa kyntökerros, saatiin kaivettua samaan tasoon muun kaivausalueen kanssa. Kerroksessa 4 ja tasossa 4 havaittiin jo selkeitä hauta-/likamaakuopiksi tulkittavia kuvioita. Erityisen tummanruskeana alueena erottui ruudun 94/504 alueelle osittain ulottunut puolipyöreä kuvio. Lisäksi alueella oli muita, mutta epäselvemmin rajoin havaittavissa olevia vaaleamman ruskeita alueita. Ruudusta 94/503 löytyi kaksi naulaa, joista toinen kotkattu oli selvästi palopatinan kauttaaltaan peittämä, toinen ehkä vain osittain (2007136:5-6).

Kuva 4. Likamaakuoppa 1 tasossa 6. Kuvattu koilliseen.

Kerroksen 5 ruuduista 94/504 ja 94/506 tuli esiin rautanauvoja (2007:10-12).

Tasossa 5 tuli esiin jonkin verran nyrkinkokoista hieman suurempia kiviä, mm. ruudun 94/503 alueelta. Ruudussa 95/504 saatiin kokonaan esiin jo alueella 1a tasossa 5 erityisen tummanruskeana erottunut pyöreä kuvio. Selvärajainen soikeahko kuvio osoittautui paljon oletettua pienemmäksi ja muodoltaan lähes pyöreäksi; kyseessä on todennäköinen myöhemmin kaivettu likamaakuoppa (likamaakuoppa 1). Kuvion koko oli tasossa 5 noin 80 cm N-S-suunnassa ja 60 cm W-E-suunnassa; se erottui tummanruskean värinsä lisäksi ympäröivästä maasta myös selvästi pehmeämmällä koostumuksellaan. Toinen vastaava kuvio, tosin pyöreämpi ja väriltään hieman vaaleammanruskea, saatiin esiin samasta kerroksesta ruudun 96/503 alueelta (jatkossa likamaakuoppa 2). Kuopan koko tasossa 5 oli noin 60x50 cm. Hiiltä löytyi kaikkialta sekä hippuina että pieninä hiekkansekaisina nokialueina.

4.1.2. Alue 1b (ruudut 95/503-96/504; pintakerros – taso 5)

Alueelta 1b poistettiin pintamaa ja kerrokset 1-3 kaivettiin teknisinä kerroksina ilman mainittavia havaintoja. Maa-aines oli pintamaan poiston jälkeen alueella pääosin (tumman)ruskeaa sekoittunutta hiekkaa, jossa ylempänä oli mukana humusta ja kaikissa kerroksissa myös jonkin verran hiiltä hippuina. Kerroksesta kolme löytyi yksi kauttaaltaan punaisen palopatinnan peittämä rautanauva ruudusta 95/503, mahdollisesta likamaakuopasta 1 tai aivan sen rajalta (2007136:4). Tasossa 3 alueelta tuli esiin kellertävänruskea sekoittuneen oloinen hiekka, osin alueen eteläosassa myös punertavanruskea hiekka; myös hiiltä esiintyi kaikkialla sekoittuneen maan alueella.

Korkeusmittausten perusteella alue 1b kaivettiin 3. kerroksen jälkeen reilulla 5 cm kerroksella vastamaan alueen 1a 5. tasoa eli paikalta jätettiin teknisenä kerroksena väliin 4. kerros ja dokumentoimatta 4. taso. Kerroksesta 5 löytyi ruudun 95/503 alueelta likamaakuopan täyttömaasta noin 8,5 cm pitkä ja raskas koukkumainen rautaesine tai sellaisen katkelma, jonka varsi selvästi levenee koukkua kohti (2007136:9).

4.1.3. Alue 1c (laajennus ruutuihin 93-93/509 sekä 91-94/510; pintakerros – taso 5)

Laajennusalueelta poistettiin pintamaa varovasti lapiolla. Pian saatiin esiin Huurteen 1973 tekemän koekaivausalueen peittämien muovien reunoja. Huurteen tekemän koekaivausalueen muovin reunoja saatiin pääosin esiin vuoden 2007 koordinaattien 92,5/509,2-93,80/511 väliseltä alueelta. Muovin esiinkaivuun jälkeen kävi ilmi, että vuoden 2007 tutkimusten päälinjaksi otettu väli-ilmansuunta, raporttien mukaan sama kuin Huurteen käyttämä, heittää ainakin Huurteen koekuopan osalta 1970-luvun tutkimusten vastaavasta noin 15 goonilla myötöpäivään.

Kuva 5. Huurteen 1970-luvulla muovilla peittämä koekaivausalue esiin kaivettuna Kuvattu koilliseen.

Huurteen alueelle laittama täyttömaa poistettiin muoveihin asti kokonaan ja laajennusalue kaivettiin koillisosastaan lastoilla kerralla vastamaan alueen 1a tasoa 5 eli noin 25-30 cm syvyyteen alkuperäisestä pintamaasta mitattuna.

Huurteen 1970-luvun koekaivausalueen lähellä tasokaivausalueen kaakkoisosassa maa oli pääosin ruskeaa osin hiilensekaista vähäkivistä hiekkää. Aivan eteläosassa havaittiin kellertävä hiekka, jonka rajalla länteen päin oli runsaasti hiilen paloja. Kellarikuopan läheisyydessä ruudun 91/509 länsiosassa saatiin esiin yhtenäistä, kellarirakenteen ulkoreunaan kuuluvaa hieman kaartuvaa kiveystä lähes metrin matkalla. Huurteen asettaman muovin peittämä koealue oli kaivettu 1970-luvulla syvemmälle tasolle, joten sitä ei kaivettu enempää esiin kuin vasta seuraavassa kerroksessa; maa muovin alla oli tummanruskeaa hiekkää. Muovin alta saatiin

kuitenkin näkyviin korkeammalle korkeustasolle, lähelle maan pintaa, ulottuneet neljä kookasta kiveä, joista itäisin oli tuettu vaakatasoon usealla sen alle asetetulla kivellä. Tähän kiviriviin saatiin jatkoa alueelta 1d.

4.1.4. Alue 1d (ruudut 91/506-93/509; pintakerros – taso 5)

Alueelta etenkin kellarikuopan läheisyydestä löytyi pintamaata poistettaessa ruostunutta rauta-/piikkilankaa, jota ei otettu talteen. Alueen eteläosasta ruutujen 91-93/506-509 alueelta saatiin ensimmäisestä kerroksesta talteen tiilenkappale (2007136:37). Ensimmäinen ja toinen kerros koostuivat pääasiassa osin humuksensekaisesta ruskeasta hiekasta, osin kellertävästä/kellertävänruskeasta sekoittuneesta hiekasta. Hiiltä löytyi hippuina kaikkialta läpi kerrosten. Alueelta tuli esiin kolmen kiven pinta, jotka olivat lähes suorassa linjassa aikaisemmin esiin tulleiden, Huurteen alueella 1c muovilla peittämien kivien kanssa.

Kerroksessa 3 maa oli vähäkivistä ja hienoa, pääosin ruskeaa tai ruskeankellertävää sekoittunutta hiekkaa, jossa joukossa jonkin verran hiiltä ja nokimaata. Kerroksesta 4 tuli esiin ruudusta 93/506 ruskean sekoittuneen hiekkakerroksen alaosasta kotkattu naula (2007136:7). Toinen rautanaula löytyi ruudun 92/506 alueelta (2007136:8).

Kerroksessa 4 erottui muutamia kiviä rykelmänä kaivausalueen koillisosassa. Osa kivistä kuuluneen kellarikuopan luonnonkivistä ladottuun seinämään, mutta osa on selvästi sekundaarisella paikalla sekoittuneen hiekkakerroksen päällä. Jo aikaisemmin esiin tulleeseen kiviriviin saatiin näkyviin kahden uuden, aikaisempia tosin pienempien, kiven pintaosat. Puhtaan keltaisen hiekan alueet alkoivat myös erottua selkeästi sekoittuneesta maasta. Osa kellarin reunan läheisyydessä ylemmällä tasolla sijaitsevista pienistä irtokivistä (ruudussa 91/506), jotka eivät kuulu rakenteeseen ja ovat todennäköisesti myöhemmin paikoilleen nostettuja, poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Kerroksesta 5 ruudusta 92/506 tuli esiin rautanaula (2007:12).

4.1.5. Alueet 1a-d eli 1A-B (kerros 6-)

Kuva 6. Alue 1A tasossa 7. Etualalla kellarikuoppa. Kuvattu koilliseen.

Kerroksesta 6 lähtien alueen 1 kaivausalueet dokumentointiin yhtenä kokonaisuutena, sillä kaikki neljä aluetta (a-d) saatiin tuolloin kaivettua samaan noin 30-35 cm syvyytasoon alkuperäisestä maanpinnasta mitattuna. Kaivausalue jaettiin vielä käytännön syistä kahteen kaivausalueeseen 1A (itäpuoli) ja 1B (länsipuoli), jonka raja kulki ruudun 94/506 länsipuolella.

Tasossa 6 tuli esiin useita yksiselitteisiä hautakuvioita ja eri maalajien väliset rajat alkoivat myös erottua selkeästi. Suurin osa alueesta oli vielä eri ruskean sävyistä sekoittunutta maata, jossa erottui runsaasti erikokoisia nokialueita tai hiiltä hippuina. Puhdasta selvästi sekoittumatonta keltaista hiekkaa tavattiin erityisesti ruutujen 94/503-94/505 sekä 92/506 alueilla. Alueen itänurkasta ruudusta 94/510 esiin tulleen hautakuvion itäpäädyssä tavattiin yksi nyrkinkokoinen kivi.

Tasossa 7 sekä hautakuvioiden että puhtaan keltaisen hiekan alueet tulivat entistä selvemmin esiin. Muutamia pieniä irtokiviä lukuun ottamatta uusia mainittavia havaintoja ei tasosta kuitenkaan saatu. Osa havaituista hautakuvioista, erityisesti vain osittain kaivausalueelle ulottuneet, jätettiin 7. tasoon ja myöhemmin kaivamatta.

Kerroksen 7 löydöistä mainittakoon kookas yli 8 cm pituinen naula ruudun 96/504 alueelta (2007136:13). Koukkumainen rautaesineen, mahdollisesti taittuneen rautanaulan, katkelma tuli ruudusta 93/506 (2007136:14). Lisäksi kellarirakenteen itäreunan tuntumasta löytyi seuralöytönä ohut vihertävän tasolasin palanen (2007136:15).

Tasossa 8 esiintyi hiiltä melko tasaisesti kaikkialla likaisen maan alueella. Joitain suurempia hiiltyneen puun alueita tuli esiin mm. ruudussa 94/504. Lisäksi likamaakuopan 1 kohdalla, lähellä kuopan pohjaa(?), löydettiin runsaasti kookkaita hiilenpalasia sekä pronssinen raksi eli vaatehakasen vastakappale kohdasta 94,75/504,35 (2007136:18). Myös kiviä oli molempien likamakuoppien alueella. Kookas laakamainen kivi tuli esiin laajasta sekoittuneen maan alueesta kohdasta 93,50/508,40. Kiven koko oli suurimmillaan noin 51x36x7 cm.

Kuva 7. Alue 1B, taso 8. Kuvattu koilliseen.

Kokonaan kahdeksanteen tasoon jätettiin alue 1B, lukuun ottamatta kahta 94/505 ruudussa sijaitsevaa hautaläikkää, jotka oli jätetty jo edelliseen tasoon sekä em. hiilipitoisia alueita, joita kaivettiin dokumentoinnista johtuen 2,5 cm tasoa syvemmälle. Alueella 1B havaittiin jälkiä siis kahdesta hautauksia myöhemmin kaivetusta likamaakuopasta sekä ainakin kuudesta selkeästä hautakuvioista. Laajempi ruskean sekoittuneen maan alue merkinnee hyvin tiheää hautausaluetta, jossa yksittäiset hautaukset eivät, ainakaan toistaiseksi, erottuneet. Hautakuvioista ja likamaakuoppia ei alueella saatu tutkittua pohjaan.

Lisäksi alueelta 1A jätettiin 8. tasoon alueita ruuduissa 94/508-510, 91-93/509-510 (lukuun ottamatta kahta kokonaan alueelle ulottuvaa hautakuviota) sekä 91/506-508; nämä olivat pääosin joko kellarirakenteeseen rajoittuvia tai selvästi puhtaan maan alueita.

Kerroksesta 8 lähtien alkoi hautakuvioista ja selvästi sekoittuneesta täytömaasta tulla esiin yksittäisiä hampaita tai pikemminkin hammaskiillettä yksittäisistä hampaista. Näitä saatiin talteen ruuduista 95/503, 95/504, 93/507 ja 94/509 (2007136:16,17, 21, 22). Ensimmäiseksi mainittu hammas on osteologisessa analyysissä (Salo 2008, hammas FDI 44) määritelty vanhemman lapsen tai nuoren aikuisen välihampaaksi. Lisäksi kerroksesta löytyi rautanaula ja naulan katkelma puolen metrin etäisyydellä toisistaan sekoittuneesta ruskeasta hiekasta ruudun 93/506 alueelta (2007136:19, 20).

Kuva 8. Hautakuvioita (kuviot 2, 5-7, 19) ruutujen 93-94/508-509 alueella tasossa 8. Kuvattu luoteeseen.

Kerroksesta 9 löytyi hammaskiillettä yksittäisistä hampaista hautakuvioiden täytömaasta erityisesti ruudusta 93/507 (neljästä kohtaa) sekä ruudusta 92/509 ja 94/508 (2007136:24, 25, 27-30). Eri hautakuvioiden täytömaasta löytyi lisäksi rautaesineen katkelma (mahdollisesti naulan kärkiosa) ruudun 93/507 alueelta sekä rautanaulan kantakatkelma ruudusta 92/510 (2007136:26, 31). Lisäksi tumman sekoittuneen hiekan alueelta löytyi heikkokuntoinen hopearaha kohdasta $x=94,04$ ja $y=509,20$ (2007054).

Tasossa 9 alueella 1A erottui kokonaan tai osittain 11 hautakuviota tai kuvion osaa, joista ainakin kahdeksaa voidaan pitää varmoina hautoina; näistä yksi kaivettiin tutkimusten aikana pohjaan. Lisäksi alueen pohjoisosassa oli laaja sekoittuneen maan alue, jossa yksittäiset hautakuviot eivät vielä erottuneet. On otettava huomioon, että aluetta kaivettiin maanpinnasta mitattuna korkeintaan vain noin 45-55 cm syvyyteen.

Kuva 9. Alue 1, kivistin alle menevä mahdollinen hautakuvio (osoitettu nuolella) tasossa 8. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 10. Hautakuvio 19 (reunat selvennetty kuvaan katkoviivoituksella) mahdollisen nurkkakiven alla ruudun 93/510 alueella. Kuvattu koilliseen.

4.2. Alue 2 (koekuoppa, 93/466-93/467)

Kuva 11. Alue 2 Kellmanin metsittyneen pellon alueella. Kuvattu kaakkoon.

Pintamaan poiston jälkeisen alueelta 2 tuli esiin puhtaan oloinen, hieman läikikäs kellertävä hiekka sekä jonkin verran luontaisiksi tulkittavia kiviä etenkin ruudun 93/467 alueella. Tason 0 kuvaamisen ja vaaituksen jälkeen koekuopan maaperä tarkistettiin maanäytekairalla ja koepistoin, mutta tuloksetta. Ennen kuopan täyttämistä ja pinnan entisöimistä asetettiin harjateräspiikit koekuopan lounais- ja koillisnurkkiin.

Kuva 12. Alue 2, taso 1. Kuvattu koilliseen.

4.3. Alue 3 (koeoja, 84/480-94/480)

Pintakerroksen poiston jälkeen saatu ensimmäinen taso (taso 0) dokumentoitiin kuvaamalla. Lähes täysin kivettömältä hiekkamaalta ei havaittu lainkaan selkeitä kuvioita tai jälkiä mistään rakenteista. Epämääräiset läikikkäät värjäytymät kellertävän ruskeassa hiekkamaassa vanhan kyntökerroksen alla osoittautuivat maanäytekairausten ja koepistojen perusteella sekä luontaisiksi värieroiksi että myyrien jättämiksi jäljiksi, jotka eivät ulottuneet kovinkaan syvälle. Alueella ei siis havaittu jälkiä hautauksista. Alue peitettiin ja pinta entisöitiin sanallisen dokumentoinnin ja kuvaamisen jälkeen.

Kuva 13. Alue 3, 11 metriä pitkä koeoja vanhan pellon alueella nykyisessä metsässä ilman havaintoja hautauksista. Kuvattu koilliseen.

4.4. Alue 4 (koeoja pellolla)

Alueen paalutuksen jälkeen poistettiin kyntökerros vastaantulevan hiekan rajaan asti lapioilla vaihtelevanpaksuisena, noin 25-35 cm kerroksena. Kyntökerroksesta löydettiin lasitettua punasavikeramiikkaa (2007136:35) ruudun 94/513 alueelta, osin sulaneen pullolasin (?) palanen ruudusta 94/518 (2007136:36) sekä 5 kpl oletettavasti esihistoriallisia kvartsi-iskoksia (KM 37167:1-3). Tarkka sijainti saatiin määriteltyä kyntökerroksesta löytyneelle rautanaulalle kohtaan 94,80/511,50.

Koeojan ensimmäinen, kyntökerroksen jälkeinen taso siivottiin ja dokumentointiin sekä kuvaamalla että piirtämällä (taso 0). Tasossa tuli näkyviin puhtaan kellertävän hiekan seasta joitakin lähinnä koillisesta luoteeseen eli suoraan rinnettä alas (50/250 goonia) kulkevia kapeita hieman kyntökerroksen pohjaa syvemmälle meneviä tummemman likamaan alueita 5-7 kpl. Alueet olivat suhteellisen säännöllisiä ja noin 15-20 cm leveitä ja ne voidaan yksiselitteisesti tulkita kyntöjäljiksi.

Kuvat 14 ja 15. Pellolle tehtyä koeojaa (alue 4). Vasemmalla ruudut 94/522-523, oikealla ruudut 94/511-519. Taso 1. Kuvattu luoteeseen.

Kyntöjäljistä poikkeava selvä anomalia havaittiin koeojan länsipäässä lähinnä tunnettua kalmistoaluetta. Heti kookkaan maakiven kaakkoispuolella lähinnä ruudun 94/513 alueella havaittiin em. kyntöjäljistä sekä ilmansuunnan että likamaa-alueen koon puolesta poikkeava laajempi tummemman sekoittuneen maan alue. Alueen leveys oli noin 60-70 cm ja sen pituussuunta oli, suppeisiin koeojan havaintoihin perustuen, noin 30/230 goonia.

Mainittua anomaliaa tutkittiin koordinaattien 94,00/512,40-94,99/514,00 väliseltä alueelta syvemmälle kahtena noin 5 cm paksuisena kaivauskerroksena. Ojan kohdalta ensimmäisestä kerroksesta löytyi rautanaula 94,74/512,96 (2007136:33) ja toisesta kerroksesta yhteensä 4 kpl kvartsi-iskoksia (37167:4-5). Ojan kerrostumista löytyi myös kolme nyrkinkokoista kiveä.

Ojan pohja sijaitsi noin 45 cm syvyydellä pellon pinnasta, kun kyntöjäljet ulottuivat alueella vain noin 35-38 cm syvyyteen. Pohjalta havaittiin veden voimasta syntyneitä erilaisia hiekkakerrostumia, joissa raekoko vaihteli karkeasta sorasta hienoon hiekkaan.

Kuva 16. Lähikuva kyntöjäljistä pellolla ruudun 94/518 alueella. Kuvattu koilliseen.

Kuva 17. Ojan poikkileikkaus ruudun 94/513 kohdalla. Alue pohjaan kaivettuna. Kuvaan on pisteviivoituksella lisätty puhtaan maan raja. Kuvattu koilliseen.

Ennako-odotuksista poiketen alueelta 4 ei löytynyt jälkeäkään hautauksista, vaan ainoastaan yhdensuuntaisia kyntöjälkiä sekä vanhan täyttyneen ojan jäännökset. Vanhan ojan sijainti ja kyntöjäljistä poikkeava suunta saattaa viitata siihen, että kyseessä on kalmistoa rajaava vanha oja; tosin kyseessä saattaa olla myös täysin sekulaarin tiluksia tai peltoa rajaavan ojan jäänteet.

4.5. Kivetty kellarirakennelma

Tutkimussuunnitelman mukaisesti kesällä 2007 oli tarkoitus tutkia toista Kappelinpeltoon liittyvän perimätiedon tuntemista kahdesta viinikellarista. Näitä Huurre ei työvoiman vähäisyydestä johtuen ryhtynyt 1970-luvulla tyhjentämään niihin kasautuneista maa- ja kiviaineksista.

Paikan päällä tutkimusalueella kirkon muistokiven alapuolella havaittiin selkeä maahan kaivettu kivetty rakenne. Kuoppa oli muodoltaan lähes säännöllisen pyöreä ja sisähalkaisijaltaan noin 2 m. Tutkimusten alkuvaiheessa kävi kuitenkin eri tiedonantojen perusteella ilmi, että kellarikuoppa oli tyhjennetty maa-aineksesta 1970-luvun lopulla tai 1980-luvun alussa, mahdollisesti vuonna 1981, kun Kappelinpellolla pidettiin seurakunnan toimesta maakirkko eli ulkoilma-jumalanpalvelus. Kuopan tyhjennyksessä ei mitään erikoista kuitenkaan ”aarteen etsinnöistä” huolimatta mainita löytyneen. Kuopasta tyhjennetyt kivet olisi nostettu heti rakenteen lounaispuolelle, jossa vielä nykyäänkin voidaan havaita isohko läjä erikokoisia kiviä. Osa kivistä on todennäköisesti vierinyt tai viskottu mainittua kasaa kauemmaksi, sillä kellarinkuopan eteläreuna sijaitsee suhteellisen jyrkästi järveä kohti viettävässä rinteessä.

Kuva 18. Kivetty kellarirakennelma irtomaan poistamisen jälkeen. Kuvattu etelään.

Kellarikuoppa oli tutkimusten alkaessa noin 60-80 cm syvä. Rakenteen näkyvillä olevat ylimmät kivet sijaitsivat suurin piirtein samalla korkeustasolla toistensa kanssa. Seinämä oli rakennettu selvästi ilman laastia, ainoastaan luonnonkiviä päällekkäin asettamalla ja mahdollisesti myös kiilaamalla. Kivetyt seinämien päällä oli sen pohjoisreunassa kookas kanto, jonka juuret ulottuivat osittain kivetyt seinämien sisään.

Kuopassa ei juurikaan ollut irtokiviä. Ainoastaan kuopan keskiosan itäpuolella oli kookas noin 60-80 cm halkaisijaltaan oleva kivi, joka vaikutti selvästi tuodun kuoppaan myöhemmin, sillä se sijaitsi humuksensekaisen irtomaan päällä. Tätä suurta kiveä ei todennäköisesti ole saatu käsivoimin ylös kuopasta sitä tyhjennettäessä. Kiven poistamista ei 2007 edes yritetty.

Kuva 19. Kellarin eteläisempi sektori pohjaan kaivettuna. Huomaa profiiliin ulottuva likamaakuoppa kiven oikealla puolella. Kuvattu kaakkoon.

Kellarikuopan pohja jaettiin kahteen samansuuruiseen sektoriin keskilinjan kulkiessa kohdasta $x=90$ ja $y=506,90$ kohtaan $x=90$ ja $y=508,90$. Tutkimusten kohteeksi otettiin eteläpuoleinen sektori. Aluksi valittu sektori tyhjennettiin sinne joutuneesta irtomaasta lastoilla ja kenttälapiolla, jolloin havaittiin kuopan maa-aineksen koostuvan pintaosiltaan lähinnä erilaisesta orgaanisesta aineksesta, hiilestä ja ruskeasta hiekkansekkaisesta nokimaasta. Kuoppa lieneekin soveltunut hyvin risujen ja muiden roskien polttoon vielä varsin myöhään. Ainoana löytönä kellarikuopasta tuli esiin pala ilmeisen modernia posliiniastian (kahvikupin/mukin) reunaa (2007136:40). Siivouksen jälkeen kuoppa dokumentoitiin kuvaamalla ja sanallisesti sekä mittaamalla sen näkyvissä olevat rakenteet takymetrillä.

Kellarin sektorin tutkimista jatkettiin dokumentoinnin jälkeen kaivamalla lastoilla ja viistämällä kenttälapiolla noin 10 cm paksu kerros. Pohjalla maa oli pääosin ruskeaa hiekkaa, jossa oli runsaasti hiiltä hippuina, juuria sekä osittain hiiltynyttä puuta. Kaikki maa-aines seulottiin. Lähes koko kaivetun sektorin alalta saatiin esiin tiivis harmaa hiekka eli puhdas pohjamaa.

Kellarin pohjalle jäi kaivauskerroksen jälkeen muutama pinta-alaltaan vaatimaton puhtaasta harmaasta hiekasta erottuva likamaa-alue (harmaan- tai kellertävänruskea hiekka) esiin, jotka kaivettiin erillisinä yksikköinä pohjaan ilman mainittavia havaintoja. Sen sijaan lähes kuopan keskiosaan, puoliksi profiiliin jäänyt soikeahko nokipitoinen läikkä osoittautui erityisen syväksi. Runsaasti hiiltä kookkainakin hippuina sisältävä likamaa-alue ulottui alaspäin kapenevana noin 50 cm kellarin muuta pohjaa syvemmälle. Syvemmälle menevän kuopan funktio jäi kuitenkin epäselväksi; se saattaa ajoittua varsin nuoreksikin. Siitä otettiin kuitenkin runsaasti hiilinäytteitä. Kaivetun sektorin pohja tarkastettiin lopuksi maanäytekairauksin ja muutamien koepistoin. Yhtään rakenteeseen kuuluvaa kiveä ei poistettu tai siirretty tutkimusten aikana paikaltaan. Rakenteen seinämät dokumentoitiin kuvaamalla. Kuopan luonteesta ja tutkimusmahdollisuuksista keskusteltiin myöhemmin syksyllä henkilökohtaisesti dos. Kari Uotilan kanssa.

Jo Sarasmo mainitsee raportissaan 1938 Kappelinpellolta kaksi kivettyä kellaria lähellä toisiaan. Huurre on 1970-lukujen yleiskarttoihin merkinnyt toisen kellareista 2007 havaitulle paikalle, ja toisen tämän lounaispuolelle, muutaman metrin etäisyydelle ensin mainitusta, alarinteeseen. Toista kivettyä kellarikuoppaa ei kuitenkaan etsinnöistä huolimatta paikalta kesäkuussa 2007 löydetty. Kyseisellä kellarikuopalla on todennäköisesti tarkoitettu tutkitun viinikellarin läheisyydessä noin 4,5 metriä lounaaseen rantaa kohti alemmalla korkeustasolla sijaitsevaa kuoppaa. Paikalla nimittäin havaittiin kasvillisuuden raivauksen jälkeen rakenteeton ja pääosin täytetty kuoppa. Paikalta tyhjennettiin kokeeksi muutama kottikärryllinen pienehköjä, nyrkinkokoisia kiviä, mutta syvänteestä ei saatu esiin lainkaan seinämiä tai muita selkeitä rakenteita. Pellon laidalla sijaitseviin kuoppiin on Kaipeelan tilan tytär omien sanojensa mukaan vielä 1950-luvulla karrännyt hevosella irtokiviä pellolta.

Kuva 20. Kappelinpellon alempi ”viinikellari”, rakenteeton kuoppa täynnä kiviä, pintamaan poiston jälkeen.

4.6. Kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka Rantapello

Pellolle avatusta koeojasta (alue 4) löytyi hyvälaatuisia kvartsi-iskoksia kymmenisen kappaletta. Iskokset tulivat esiin pääasiassa kyntökerroksesta maan poistamisen yhteydessä sekä kyntökerroksen ja keltaisen puhtaan hiekan välisestä ensimmäisestä tasosta sitä siivottaessa dokumentointikuntoon. Neljä iskosta löytyi syvemmälle kaivetun vanhan ojan kolmannesta kaivauskerroksesta ruudun 94/513 alueelta. Ainoastaan yksi kvartsi-iskos löytyi tasokaivausalueelta 1, kahdeksannesta kerroksesta haudan täytemaasta, kohdasta $x=94,00-94,40$ ja $y=509,40-509,85$.

Kappelinpellon historialliselle ajalle ajoittuvista löydöistä poiketen esihistoriallisen löydöt on luettelointi numerolle KM 37167:1-6. Joukossa ei ole selkeitä esineitä, vaan ainoastaan iskoksiksi luokiteltavia artefakteja.

Lähin kivi- tai varhaismetallikautiseen asuinpaikkaan viittaava löytö on viljelyspellolla sijaitseva mahdollinen Kaipialan asuinpaikka (MJ-tunnus 178010068) Löytöpaikka sijaitsee Kappelinpellolta noin sata metriä koilliseen ja Kaipialan talosta noin 150 metriä länteen (Sepänmaa 1994, kohde 68). Tämä Hannu Poutiaisen 1990 löytämä kohde on kuvailun mukaan mahdollinen asuinpaikka, joka on osittain tuhoutunut maanmuokkauksen yhteydessä. Kohde on epävarma, sillä peltomullasta on tullut esille vain yksi kvartsikaavin (KM 27071). Kaipialan kohde saattaa olla yhteydessä nyt löytyneeseen Rantapellon todennäköiseen asuinpaikkaan, mutta se sijaitsee yli sadan metrin etäisyydellä selkeästi Kappelinmäen toisella puolella hieman korkeammalla korkeustasolla.

Kuva 21. Kappelinpellon vieressä olevalle peltoalueelle tehdään koeojaa (alue 4). Alueelta saatiin talteen kvartsi-iskoksia. Pello viettää Saarijärveen, joka taustalla oikealla. Kuvattu kaakkoon.

Mahdollinen kivi- tai varhaismetallikautinen asuinpaikka nimettiin aluetta esittävän vanhimman yksityiskohtaisen, vuodelta 1773 peräisin olevan tiluskartan mukaisesti (Remojärven) Rantapeloksi. Löytöpaikasta etelään sijaitseva peltotilus (2:60) on vielä nykyäänkin nimeltään Rantapelto. Kiinteitä rakenteita mahdollisesta asuinpaikasta ei tullut esille eikä asuinpaikan laajuus ei tarkemmin selvillä.

4.7. Haudat ja hautakuviot

Hautamaisia kuvioita tuli esiin vuoden 2007 tutkimusten aikana ainoastaan alueelta 1. Selkeitä jälkiä hautakuviosta alkoi tulla esiin neljännen ja viidennen kerroksen aikana noin 20-25 cm syvyydessä nykyisestä maanpinnasta mitattuna.

Numeroiduiksi ja tässä tarkemmin kuvattaviksi hautakuvioksi (HK) määriteltiin sellaiset haudan muotoa muistuttavat läikät, joista kaivaustilanteesta tuli esiin selvä soikeahko, pitkänomainen likamaakuvio. Haudaksi (H) määriteltiin sellainen kuvio, jonka pohjalta tuli selviä jäännöksiä hautauksesta eli vainajasta alkuperäisellä paikallaan. Yksittäisellä haudalla voi raportissa olla siis sekä haudan että hautakuvion numero, jotka eivät järjestysnumeroltaan välttämättä vastaa toisiaan. Hautakuvioiden numerointi toimii lähinnä dokumentointia selkeyttävänä välivaiheena, sillä kaikki kuviot eivät tutkimuksissa välttämättä osoittaudu/osoittautuneet haudoiksi, vaan esimerkiksi myöhemmin kaivetuiksi likamaakuopiksi. Koska vain yksi hautakuvio kaivettiin 2007 loppuun, korostuu raportissa pohjaan kaivamattomien hautakuvioiden dokumentointi.

Kuvioita numeroitiin juoksevasti siinä järjestyksessä kuin niitä alueelta todettiin. Hautakuvioiden kuvaukset on raportissa esitetty yksitellen, siitäkin huolimatta että kuvio osoittautui tai osoittautuu tutkimusten edetessä epäselväksi. Hautakuviot numeroitiin ja dokumentoitiin täsmällisesti tasoon 8 asti (hautakuviot 1-16); tasosta 9 esiin tulleista kuvioista (17-20) on esitetty vain alustavat tiedot, sillä niitä ei dokumentoitu kuin kuvaamalla ja tasokarttaan piirtämällä. Mainittakoon, että viimeisen kaivetun tason alueelta tuli näiden lisäksi esille jälkiä ainakin viidestä selkeästä hautakuviosta ja kahdesta laajasta sekoittuneen maan alueesta, joilla yksittäiset hautakuviot eivät vielä erottuneet.

Hautakuvioiden ja hautojen numerointi aloitettiin alusta huomioimatta Huurteen 1970-luvulla tekemiä tutkimuksia. HK 1 on siis ensimmäinen vuoden 2007 tutkimuksissa todettu selvä hautamainen kuvio. Kokonaan pohjaan tutkitut haudat numeroitiin erikseen tunnuksella H, joita oli vuonna 2007 tasan yksi kappale. Hauta 1 on kuvattu erikseen kappaleessa 4.6.1.

Hautojen ja hautakuvioiden suunnat määritettiin bussolilla ja ne ilmoitetaan raportissa gooneina (0-400). On huomattava, ettei mittaustarkkuus todellisuudessa ole yhden goonin luokkaa, sillä hautakuopan muoto saattoi olla epämääräinen ja vaihdella hieman eri syvyyksissä, joten suunnan määrittelyssäkin esiintyi vaihtelua riippuen siitä, mistä syvyydestä se mitattiin. Tarkat luvut ilmoittamalla saadaan esim. tilastollisia analyysejä varten suurempi tarkkuus kuin suunta vain ilmansuuntina ilmoittaen. Kuvioista annettua kaksia goonilukua ilmoittavat hautakuvion pituusakselin suunnan. Tutkitussa haudassa gooniluku ilmoittaa pään suuntaa.

Raportissa ilmoitettu koko tarkoittaa hautakuopan mittoja. Koko on mitattu ilmoitetusta tasosta. Pohjaan kaivetun haudan mitat on ilmoitettu hautauksen tasosta tai mahdollisimman läheltä sitä. Koska luut eivät haudoissa olleet säilyneet, on myös syvyys ilmoitettu oletetusta hautauksen tasosta. Raportissa mainitut syvyydet on mitattu turpeen yläpinnasta. Hautaläikissä ei todettu

rakenteita tai jälkiä vainajasta, mikäli siitä ei erikseen ole mainittu. Kaivauskartoissa selvästi näkyvää tietoa, esim. hautakuopan muotoa, ei ole sanallisesti yleensä toistettu.

Hautakuvioiden kuvaukset on syytä esittää myös siitä syystä, että päällekkäiset hautaläikät mahdollistavat selkeissä tapauksissa hautojen keskinäisen ikäjärjestyksen määrittämisen. Tämä on sitäkin tärkeämpää, mikäli hautakuvio ei ulotu kokonaan kaivetulle alueelle ja tutkimuksia alueella on jossain vaiheessa tarkoitus jatkaa.

4.7.2. Hauta 1/2007

Haudan 1 kuvio tuli selkeänä esiin kaivausalueelta 1A tasossa 5 ruudun 94/510 alueella. Hautaläikkä oli muodoltaan lähinnä kulmistaan pyörästynyt suorakaide. Kerrosten 6 ja 7 aikana kävi ilmi, että haudan länsiosan läpi oli selvästi myöhemmin kaivettu samansuuntaisesti sijaitseva toinen hauta; myös tämän haudan leikkaa myöhemmin lähes pohjois-eteläsuuntaisesti, siis 90 asteen kulmaan edellisiin nähden, kaivettu hautakuoppa. Länsiluoteeseen-itäkaakkoon suuntautuneesta (125 goonia) haudasta 1 oli tuhoutunut myöhemmän kaivamisen myötä arviolta noin puolet. Jäljellä oleva osuus haudasta oli hautaustasossa pituudeltaan 81 cm. Hautaläikän leveys oli pään kohdalla noin 36 cm ja säilyneen haudan keskiosassa noin 40 cm.

Hauta 1 saatiin tutkittua loppuun kerroksen 8 aikana. Vainajan luut eivät hammaskiillettä lukuun ottamatta olleet säilyneet. Haudan toisessa päädyssä – sen itäkaakkoispäässä – punertavanruskeasta hiekasta selvästi tummempana sekä koostumukseltaan erilaisena erottuvana jälkenä pystyttiin toteamaan vainajan kallon hahmo. Hampaat (kiille) tulivat esiin kallonjäljen alaosaan oikealta paikaltaan. Kohdasta 94,57/510,72 saatiinkin talteen hampaita sekä ylä- että alaleuasta (2007136:23). Ohuina vetoina hautaustasoa alaspäin kaivettaessa saatiin tummempana hahmona esille ainakin raajojen pitkiä luita. Vainajan heikosti säilyneet jäänteet tulivat esiin vain noin 48 cm syvyydestä alkuperäisen pellon pinnasta (pohjaluku pään kohdalla 101,36). Vainajan vatsan kohdalta otettiin maanäyte analysoitavaksi.

Osteologisen analyysin (Salo 2008) mukaan vainaja on nuori aikuinen, mahdollisesti nainen. Hampaissa on merkkejä lapsuudenaikaisesta ravintoainepuutoksesta tai vakavasta sairaudesta, josta on kärsitty noin 5-6 vuoden iässä (hauta 1/2007 kulkee osteologisessa raportissa työnimellä hauta 2).

4.1.7. Hautakuviot

HK1/2007

Sijainti	94-95/503-504
Suunta	14/214 (taso 7)
Koko	n. 80 x 60 cm (taso 5), n. 78 x 38 (taso 7), n. 30x25 (taso 8)
Maalaji/-väri	tumma läikikäs sekoittunut hiekka (taso 8)
Löydöt	2007136:18 (raksi)
Näytteet	14/2007
Muut huomiot	kyseessä on todennäköisesti myöhemmin hautojen läpi kaivettu kuoppa pehmeä, upottava hiekkamaa

tasossa 8 runsaasti kookkaita hiilenpalasia (lähellä pohjaa(?)) sekä jonkin verran myös kiviä
raportissa likamaakuoppa 1
ei kaivettu pohjaan

HK2/2007

Sijainti 94/510
Suunta 125/325 (taso 8)
Koko pituus 81 cm (säilyneen osan keskikohta, taso 8)
Maalaji/-väri harmaa sekoittunut hiekka / punertavanruskea sekoittunut hiekka (taso 8)
Löydöt 2007136:23 (hammaskiillettä)
Näytteet 1-2/2007
Muut huomiot kyseessä on hauta 1/2007 (ks. kappale 4.7.2.)
leikkautuu länsipuolelta nuorempaan kuvioon HK5
kaivettu pohjaan

HK3/2007

Sijainti 96/503
Suunta -
Koko n. 60x55 cm (taso 8), n. 70x63 cm (taso 7)
Maalaji/-väri tummanruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 8)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot kyseessä on todennäköisesti myöhemmin hautojen läpi kaivettu kuoppa
pehmeä, upottava hiekkamaa
nyrkin kokoinen kivi kerroksessa 7
raportissa likamaakuoppa 2
ei kaivettu pohjaan

HK4/2007

Sijainti -
Suunta -
Koko -
Maalaji/-väri -
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot epävarma havainto, ei hautakuvio

HK5/2007

Sijainti 94/509
Suunta 133/333 (taso 7)
Koko pituus 79 cm (leikkautuu länsipäästä, taso 7), leveys 38 cm (itäosan levein kohta, taso 7)
Maalaji/-väri punertavanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt 2007136:22 (hammaskiillettä)
Näytteet 4/2007, 12/2007
Muut huomiot jätetty 8. tasoon, ulottuu vain osittain kaivausalueelle
leikkaa hautakuvion 6 (on vanhempi kuin HK6)
leikkaa hautakuvion 2 (haudan 1/2007) (on tätä uudempi)
ei kaivettu pohjaan

HK6/2007

Sijainti 94/509
Suunta 42/242 (taso 8)
Koko pituus 95 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 8), pituus 86 cm (taso 7),
leveys 44 cm (taso 6), leveys 42 cm (taso 7)
Maalaji/-väri vaaleanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt 2007136:22 (hammaskiillettä)
Näytteet -
Muut huomiot jätetty 8. tasoon
ulottuu vain osittain kaivausalueelle
leikkaa hautakuvion 5 (on uudempi kuin HK5)
ei kaivettu pohjaan

HK7/2007

Sijainti 94/510
Suunta ei määriteltävissä
Koko pituus n. 95 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 8), leveys ei määriteltävissä
Maalaji/-väri vaaleanruskea sekoittunut hiekka (taso 9)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot ulottuu vain osittain kaivausalueelle
ei kaivettu pohjaan

HK8/2007

Sijainti 96/504
Suunta ei määriteltävissä
Koko pituus 13,5 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 7), leveys 32 cm (taso 7)
Maalaji/-väri ruskea hiekka (taso 8)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot ulottuu vain vähäisiltä osin kaivausalueelle
jätetty 7. tasoon
ei kaivettu pohjaan

HK9/2007

Sijainti 95/504
Suunta n. 0/200 (ei mitattu tarkasti, ei ulotu kaivausalueelle kokonaan)
Koko pituus n. 60 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 8), leveys 26 cm (taso 8)
Maalaji/-väri kellertävänruskea sekoittunut hiekka (taso 8)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot ulottuu vain osin kaivausalueelle
ei kaivettu pohjaan

HK10/2007

Sijainti 94/505
Suunta ei mitattavissa, ei ulotu kaivausalueelle kokonaan
Koko pituus n. 26 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 7), leveys n. 50 cm (taso 7)
Maalaji/-väri ruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 7)

Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot ulottuu vain osin kaivausalueelle
jätetty 7. tasoon, raja HK11 kanssa epäselvä
ei kaivettu pohjaan

HK11/2007

Sijainti 94/504-505
Suunta ei mitattavissa, ei ulottunut kaivausalueelle kokonaan
Koko pituus n. 32 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 7), leveys n. 34 cm (taso 7)
Maalaji/-väri kellertävänruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 7)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot ulottuu vain osin kaivausalueelle
jätetty 7. tasoon
raja HK11 kanssa epäselvä
ei kaivettu pohjaan

HK12/2007

Sijainti 91-92/509-510
Suunta 68/268 (taso 8)
Koko pituus 144 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 8), leveys 52 cm (keskiosasta, taso 8)
Maalaji/-väri vaaleanruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 8)
Löydöt 2007136:31 (rautanaulan kantakatelma)
Näytteet 5/2007, 18/2007
Muut huomiot jonkin verran puujäänteitä (13 cm pituus, 3 cm leveys, 0,8 cm paksuus; arkkua?)
ei kaivettu pohjaan

HK13/2007

Sijainti 91-92/508-509
Suunta 198/398 (taso 8)
Koko pituus 95 cm (taso 8), leveys 34 cm (keskiosasta, taso 8)
Maalaji/-väri vaaleanruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 8)
Löydöt 2007136:25 (hammaskiillettä)
Näytteet 7/2007, 8/2007, 16/2007, 19/2007, 20/2007
Muut huomiot toista päätä koverrettu n. 8 cm kookkaan kiven alle
runsaasti osittain hiiltyneitä puujäänteitä (arkkua?), mm. itäreunassa 28 cm pituinen pala
kaivettu hieman tasoa 9 syvemmälle, ei kuitenkaan pohjaan

HK14/2007

Sijainti 92-93/506-507
Suunta 65/265 (taso 9)
Koko pituus 191 cm (taso 9), leveys 43 cm (keskiosasta, taso 9)
Maalaji/-väri vaaleanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt -
Näytteet 9/2007
Muut huomiot ei kaivettu pohjaan

HK15/2007

Sijainti 94/503-504
Suunta n. 45/245 (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 8)
Koko pituus 52 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 8), leveys 65 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 8)
Maalaji/-väri vaaleanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot kaivettu myöhemmin kuin HK16
ei kaivettu pohjaan

HK16/2007

Sijainti 94/504
Suunta ei mitattavissa, ei ulottunut kaivausalueelle kuin osittain
Koko pituus 30 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 8), leveys 26 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 8)
Maalaji/-väri vaaleanruskea läikikäs sekoittunut hiekka
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot HK15 kaivettu haudan läpi
ei kaivettu pohjaan

HK17/2007

Sijainti 94/507
Suunta 50/240 (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 9)
Koko pituus 56 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 9), leveys 48 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 9)
Maalaji/-väri harmaanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot eteläosan rajat epäselvät
ei kaivettu pohjaan

HK18/2007

Sijainti 92/507
Suunta ei mitattavissa
Koko noin 60 cm (vain osa esillä tasossa 9)
Maalaji/-väri tumma noen- ja hiilensekainen sekoittunut hiekka
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot kuvio menee eteläosastaan kivistä alle
ei kaivettu pohjaan

HK19/2007

Sijainti 93/510
Suunta ei mitattu
Koko pituus 48 cm (vain osa esillä tasossa 9)
Maalaji/-väri tumma nokinen sekoittunut hiekka
Löydöt -

Näytteet	-
Muut huomiot	kuvio menee eteläosastaan kookkaan kiven alle ei kaivettu pohjaan

HK20/2007

Sijainti	91/510
Suunta	ei mitattu
Koko	ei mitattavissa (vain osa esillä tasossa 9)
Maalaji/-väri	tumma nokinen sekoittunut hiekka
Löydöt	-
Näytteet	17/2007
Muut huomiot	ei kaivettu pohjaan

5. Yhteenveto tutkimusten tuloksista

Kappelinpellon tutkimuksilla vuonna 2007 oli monia tavoitteita. Ensinnäkin haluttiin saada lisätietoa kalmiston laajuudesta, toiseksi etsiä perimätiedon tuntemaa kappelirakennusta ja kolmanneksi yleiskartoittaa Kappelinpellon keskeiset alueet. Näiden tavoitteiden kautta pyrittiin saamaan selville mm. kohteen käyttöajankohta, tarkempi funktio sekä laajuus.

Kappelinpellon alueella avattiin kaivausalueita kaikkiaan reilu 50 m². Tästä hieman yli puolet oli tasokaivausaluetta ja hieman alle puolet koeojia- tai kuoppia. Tasokaivausalueelta havaittiin jälkiä noin kahdestakymmenestä selkeästä hautakuviosta sekä useasta laajasta sekoittuneen maan alueesta, joista yksittäiset haulaläikät eivät vielä erottuneet. Osa uudemmissa haudoista oli kaivettu osittain vanhempien läpi. Hautakuviot eivät pääsääntöisesti seuranneet mitään tiettyä järjestystä, vaan niitä oli kaivettu lähes kaikkiin ilmansuuntiin. Osa hautakuvioista näyttää tosin noudattavan paikalta löytyneen kivirivin suuntaa tai on siihen nähden 90 asteen kulmassa. Kaikkiaan tasokaivausaluetta kaivettiin maanpinnasta vain noin 45-55 cm syvyyteen alkuperäisestä maanpinnasta. Alueella tutkittiin pohjaan yksi haudaus. Paikalta saatiin yli toistakymmentä löytöä, joista rautanaulojen ja hampaiden lisäksi mainittakoon raksi sekä hopearaha.

Lisäksi alueelta löytyi noin viiden metrin matkalta kookkaista kivistä tehty harva rivi, mahdollinen kivijalan osa tai jokin muu kiveys. Kiveys sijaitsee paikalla tiedossa olleen kivetyn kellarikuopan pohjoispuolella ja se saattaa liittyä johonkin rakennukseen. Havaitun kivirivin kannalta mielenkiintoista on, että osa hautakuvioista näyttäisi menevän näiden kookkaiden kivien alle, kun taas ainakin yksi hauda vaikutti toisesta päästään koverretun kivien alle. Hautauksia on alueelle siis ilmeisesti tehty sekä kivirivin rakentamista ennen että myös sen jälkeen. Kivirakenteen tarkempi funktio tai ajoitus ei kuitenkaan kesän 2007 tutkimuksissa tarkemmin käynyt ilmi ja tutkimuksia tulisikin tältä osin vielä jatkaa. Tasokaivausalueelta ja hautojen täytemaasta löytyneet hiili- ja nokialueet viittaavat palossa patinoitujen rautanaulojen ohella paikalla kalmiston käyttöaikana palaneeseen rakennukseen. Samoin paikalla sijaitsevan ”viinikellarin” tarkempi luonne jäi toistaiseksi avoimeksi.

Kalmiston laajuutta ja sen rajoja pyrittiin selvittämään koeojien ja -kuoppien kautta. Aikaisempiin tietoihin verrattuna vaikuttaa siltä, että paikalla sijaitseva haudausmaa on pinta-alaltaan suhteellisen suppea. Idässä haudausmaa-alue päättyy koeojasta löytyneeseen vanhaan täyttyneeseen ojaan, joka on aikoinaan saattanut rajata kalmistoa.

Alueelta saatiin myös merkkejä historiallista aikaa varhaisemmalta käyttöperiodilta. Saarijärveen viettävälle hiekkaiselle pellolle kaivetusta koeojasta löydettiin kymmenisen hyvälaatuista, kivi- tai varhaismetallikaudelle ajoittuvaa kvartsi-iskosta.

Kapeaa Saarijärveen kulkevaa maakaistaletta lukuun ottamatta lähes koko Kappelinpellon aluetta on jossain historiansa vaiheessa viljelty; lisäksi hiekanotossa on tuhoutunut joitain kalmiston osia. Vuoden 2007 tutkimukset kuitenkin osoittivat, että alue on maankäytöstä huolimatta säilynyt keskeisiltä osiltaan ilmeisen koskemattomana.

Tätä kirjoittaessa rahoitus tutkimusten jatkamiseksi Kappelinpellon alueelle on varmistunut vuodelle 2008. Paikalla on tarkoitus jatkaa viime vuonna avattujen alueiden tutkimista pohjaan sekä etsiä lisätodisteita paikalla sijainneen rakennuksen iästä ja sen luonteesta. Samalla pyritään hakemaan kalmiston rajoja avaamalla lisää koeojia kalmistoa ympäröivälle alueelle. Tarkoituksena on lisäksi kiinnittää Huurteen 1970-luvun avaamat kaivausalueet vuonna 2007 luotuun uuteen koordinaatistoon ja jatkaa alueen yleiskartoittamista. Kohde muodostaa keskeisen tutkimuskohteen selvitettäessä Savon kirkollisen järjestäytymisen ensivaiheita.

Kiitos vuoden 2007 tutkimusten onnistumisesta kuuluu erityisesti seuraaville tahoille ja henkilöille: Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Savon maakuntarahasto, Turun Yliopistosäätiö, Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Juvan kunta sekä Kauko ja Tuula Pylkkänen.

Riihimäellä 15.5.2008

Juha Ruohonen

kaivausjohtaja

Lähteet ja kirjallisuus

Huurre, Matti 1972. Ruumishautojen kaivaus Kappelinpellossa 1972. Kaivausraportti. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

Huurre, Matti 1973. Ruumiskalmiston tutkimus Juvan Remojärven Kappelinpellolla 1973. Kaivausraportti. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

Huurre, Matti 1992. Remojärven kappelin jäljillä. Orro, Leena (toim.) Juvenmalle. Juhlakirja Juvan täyttäessä 550 vuotta. Juva. 20-22

Pirinen, Kauko 1982. Savon historia II:1. Kuopio. s. 555

Poppius, Liisa 1957. Juvan esihistoria ja vaiheet seurakunnan perustamisesta Uudenkaupungin rauhaan. Juvan historia. Pieksämäki.

Pärnänen, J. A. 1947. Savon asuttaminen keskiaikana. Savon historia. I osa. Kuopio. 39-64

Rinne, Juhani 1947. Savon kihlakunta ennen Pähkinäsaaren rauhaa. Savon historia. I osa. Kuopio. 83-94

Ruohonen, Juha 2008. Uutta ja vanhaa Juvan Remojärven Kappelinpellolta. Hiisi 1/2008. *Painossa.*

Salo, Kati 2008. Osteologinen analyysi. Juva, Remojärvi, Kappelinpelto 2007.

Sarasmo, Esko 1938. Mikkelin ja Juvan seutujen kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kertomus Savon maakuntahistorian toimituskunnan stipendillä ajalla 28/7 – 28/8 suoritetuista tarkastuksista ja tutkimuksista v. 1938. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

Sepänmaa, Timo 1994. Juvan muinaisjäännösinventointi 1994. Savonlinnan maakuntamuseo.

Taskinen, Helena 1985. Pohjois-Juvan arkeologinen inventointi. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

LIITE 1

DIAKUVALUETTELO TYA 354

Juva

Remojärvi Kappelinpelto

1	Kappelinpellolle 1800-luvun lopulla pystytetty muistokivi tekstillä "Kirkon paikka"	koilliseen	J. Ruohonen	4.6.2007
2	Yleiskuva Kappelinpellon alueesta.	länteen	J. Ruohonen	4.6.2007
3	Kappelinpellolla sijaitseva "viinikellari" ennen raivausta	luoteeseen	J. Ruohonen	4.6.2007
4	Alempi "viinikellarin" paikka ennen tutkimuksia	luoteeseen	J. Ruohonen	4.6.2007
5	Yleiskuva Kappelin- eli Kapalmäelle	koilliseen	J. Ruohonen	4.6.2007
6	Yleiskuva Kappelinpellolle ja -mäelle rantatörmältä kuvattuna	pohjoisluoteeseen	J. Ruohonen	4.6.2007
7	Työkuva. Ylempää kellaria raivataan kasvillisuudesta. Kuopassa Reetta Kivistö ja Anne-Mari Liira.	eteläkaakkoon	J. Ruohonen	4.6.2007
8	Ylempi kellari raivattuna kasvillisuudesta.	eteläkaakkoon	J. Ruohonen	4.6.2007
9	Ylempi kellari pintakerroksen siivouksen jälkeen (roskat ja irtomaat poistettu).	eteläkaakkoon	J. Ruohonen	4.6.2007
10	Työkuva. Korkeutta siirretään vaaituskojeella. Taustalla Kaipialan tilan rakennuksia. Siirtämässä Mikko Moilanen ja Anne-Mari Liira.	-	J. Ruohonen	4.6.2007
11	Alue 1a raivattuna ja paalutettuna maastoon.	eteläkaakkoon	J. Ruohonen	5.6.2007
12	Alue 1a, taso 0.	kaakkoon	J. Ruohonen	5.6.2007
13	Alue 1a, taso 0.	luoteeseen	J. Ruohonen	5.6.2007
14	Työkuva. Ylen Itä-Suomen paikallisuutisten tv-jutun tekoa.	-	J. Ruohonen	6/2007
15	Alue 1a, taso 1.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2007
16	Alue 1a, taso 1.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
17	Alue 1a, taso 2.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2007
18	Alue 1a, taso 2	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
19	Kellarikuopan eteläsektorin kaivettuna yksikkönä pohjaan.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2007
20	Alue 1a, taso 3	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2007
21	Alue 1a, taso 3	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
22	Laajennusalue 1c merkittynä maastoon	länteen	J. Ruohonen	6/2007

LIITE 1

23	Laajennusalue 1b ennen kasvillisuuden raivausta	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
24	Alue 1a, taso 4	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
25	Alue 1a, taso 4	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2007
26	Alue 1a, taso 4, hautakuvio 1 kaivausalueelle ulottuva osa ruudussa 94/504.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
27	Alue 1a, taso 4, kiviä ruudussa 94/507	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
28	Alue 1c (laajennusalue), taso 4, Huurteen koekaivausalueen muovit esillä.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
29	Alue 1c, taso 4. Muovit poistettu. Vasemmassa alakulmassa kellarikuopan ulkokiveystä.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
30	Alue 1b, taso 2.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
31	Alue 1d (laajennusalue) merkittynä maastoon ennen raivausta.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
32	Rautanaula (KM hist. 2007136:1) alueelta 1b in situ (kuvion 1 täytemaa)	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2007
33	Alue 1b, taso 3.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
34	Alue 1a, taso 5.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2007
35	Alue 1a, taso 5.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
36	Alue 1c, taso 5, hautakuvio 2 esillä.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2007
37	Alue 1a, taso 5, hautakuvio 1. Kuvassa myös kaivausjohtajan saappaan kärjet.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2007
38	Alue 1B, 3. kerros. Palossa kauttaaltaan punaiseksi patinoitunut naula (KM hist. 200736:4) in situ ruudussa 95/503.	-	J. Ruohonen	6/2007
39	Alue 1d, pintakerros poistettu (taso 0)	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
40	Alue 1b, taso 4	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
41	Alue 1a, taso 6	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2007
42	Alue 1a, taso 6	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
43	Alue 1d, taso 1	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
44	Yleiskuva Kappelinpellon ja Rantapellon alueesta Saarijärveltä kuvattuna.	pohjoiskoilliseen	J. Ruohonen	6/2007
45	Alue 1d, taso 2, kivirivi tulossa esille.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
46	Alue 1d, taso 2.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
47	Alue 1d, pienistä kivistä koostuva rykelmä tasokaivausalueella kellarikuopan vieressä	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2007
48	Alue 1b, taso 6. Likamaakuopat (kuviot 1 ja 3) erottuvat tasossa	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
49	Alue 1b, taso 6.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2007

LIITE 1

50	Alempi kellarinpaikka raivattuna risuista ja kasvillisuudesta	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
51	Alue 1d, taso 5	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
52	Alue 1d, taso 5, etualalla kellarikuoppa	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
53	Alue 1d, taso 5	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2007
54	Alue 1d, taso 5	koilliseen	J. Ruohonen	6/2007
55	Alempi kellarinpaikka pintamaan poiston jälkeen. Kyseessä lienee rakenteeton jätekivikuoppa.	koilliseen	J. Ruohonen	18.6.2007
56	Hauta 1 ruudussa 94/510, tasossa 6	koilliseen	J. Ruohonen	18.6.2007
57	Alue 1b, 6. taso	koilliseen	J. Ruohonen	19.6.2007
58	Likamaakuoppa 1 (kuvio 1) tasossa 6, alueella 1b	koilliseen	J. Ruohonen	19.6.2007
59	Likamaakuoppa2 (kuvio 3) tasossa 6, alueella 1b	koilliseen	J. Ruohonen	19.6.2007
60	Alue 1A, taso 7	luoteeseen	J. Ruohonen	20.6.2007
61	Alue 1A, taso 7. Etualalla kellarikuoppa	koilliseen	J. Ruohonen	20.7.2007
62	Alue 1A eteläosaa, kuvassa kivistä ja kellarikuoppa	kaakkoon	J. Ruohonen	20.6.2007
63	Työkuva. Piirtäjänä toiminut Reetta Kivistö kaivaa löytöä varovasti esiin.	-	J. Ruohonen	20.6.2007
64	Lähikuva. Rautanaula (KM hist. 2007136:13) alueelta 1B in situ.	koilliseen	J. Ruohonen	20.6.2007
65	Alue 1B, taso 7.	koilliseen	J. Ruohonen	21.6.2007
66	Alue 1B, eteläosa, taso 7	luoteeseen	J. Ruohonen	21.6.2007
67	Likamaakuoppa 2, alue 1B, taso 7	koilliseen	J. Ruohonen	21.6.2007
68	Likamaakuoppa 1, alue 1B, taso 7	koilliseen	J. Ruohonen	21.6.2007
69	Hauta 1, taso 7. Lähikuva haudan itäosasta. Pääkallon hahmo erottuu tummanpunaisena hahmona.	koilliseen	J. Ruohonen	21.6.2007
70	Hauta 1, taso 7.	koilliseen	J. Ruohonen	21.6.2007
71	Työkuva. Anne-Mari Liira pitelee prismaa	-	J. Ruohonen	21.6.2007
72	Työkuva. Anniina Laine kaivaa hautakuviota	-	J. Ruohonen	21.6.2007
73	Alue 4b, kyntökerroksen poistamisen jälkeen (taso 0)	koilliseen	J. Ruohonen	25.6.2007
74	Alue 2, pintamaan poistamisen jälkeen (taso 0)	koilliseen	J. Ruohonen	25.6.2007
75	Hauta 1, lähikuva, taso 7,5 (aputaso).	koilliseen	J. Ruohonen	26.6.2007
76	Alue 1A, taso 8.	luoteeseen	J. Ruohonen	26.6.2007
77	Alue 1A, taso 8	koilliseen	J. Ruohonen	26.6.2007

LIITE 1

78	Alue 1A, taso 8. Hautakuvioita ruuduissa 94/509-510.	luoteeseen	J. Ruohonen	27.6.2007
79	Alue 1A, taso 8. Hautakuvioita (mm. 12 ja 13) alueen eteläosassa.	luoteeseen	J. Ruohonen	27.6.2007
80	Alue 1A, taso 8. Laaja todennäköisesti usean hautakuvion muodostama alue kivirivin pohjoispuolella. Kookas kivi yhden kuvion päällä.	lounaaseen	J. Ruohonen	27.6.2007
81	Kellarikuoppa kaivettuna puolittain yksikköinä pohjaan.	koilliseen	J. Ruohonen	27.6.2007
82	Kellarikuopan keskiosassa sijaitseva hiilensekainen likamaakuoppa kaivettuna puoliksi pohjaan. Profiili koilliseen.	koilliseen	J. Ruohonen	27.6.2007
83	Alue 4a, kyntökerroksen poistamisen jälkeen (taso 0).	luoteeseen	J. Ruohonen	27.6.2007
84	Hautakuvio 13, taso 8. Haudan toista päätä koverrettu osittain suuren kiven alle.	koilliseen	J. Ruohonen	27.6.2007
85	Hautakuvio 12, taso 8.	koilliseen	J. Ruohonen	27.6.2007
86	Alue 1A eteläosa, taso 8. Kuvassa kiviriviä, kellaria sekä hautakuviot 12 ja 13.	luoteeseen	J. Ruohonen	27.6.2007
87	Hautakuvio 13, taso 9. Haudan lounaispuolella säilynyt runsaasti hilltynyttä puuta.	luoteeseen	J. Ruohonen	27.6.2007
88	Raksi (KH hist. 2007136:18) in situ.	luoteeseen	J. Ruohonen	27.6.2007
89	Kolikko (KM rahakammio 2007054) in situ.	pohjoiseen	J. Ruohonen	27.6.2007
90	Kolikon löytöpaikka kuvan keskellä.	luoteeseen	J. Ruohonen	27.6.2007
91	Alueen 4a pellolla sijaitseva täyttynyt oja.	koilliseen	J. Ruohonen	28.6.2007
92	Hautakuvio 13, taso 9. Lähikuva hiilijäänteistä.	lounaaseen	J. Ruohonen	28.6.2007
93	Hiilijääne 94/503, taso 8,5 (aputaso):.Kuuluminen johonkin tiettyyn hautaan epäselvää.	koilliseen	J. Ruohonen	28.6.2007
94	Likamaakuopan 1 (kuvio 1) todennäköistä pohjaa, josta paljastui joitain kiviä sekä runsaasti kookkaita hiilenpaloja.	koilliseen	J. Ruohonen	28.6.2007
95	Hauta 1, yläleuka (hammaskiillettä) in situ.	kaakkoon	J. Ruohonen	28.6.2007
96	Alue 4a, taso 2, vanha oja.	koilliseen	J. Ruohonen	28.6.2007
97	Alue 1B, taso 8.	koilliseen	J. Ruohonen	28.6.2007
98	Alue 4a, ojan paikka, pohjaan kaivettuna. Lounaisprofiili.	lounaaseen	J. Ruohonen	28.6.2007

LIITE 1

99	Alue 4a, ojan paikka, pohjaan kaivettuna. Koillisprofiili.	koilliseen	J. Ruohonen	28.6.2007
100	Alue 1A, taso 9.	etelään	J. Ruohonen	29.6.2007
101	Alue 1A, taso 9. Hautakuviot 2, 5, 6 ja 7. Hauta 1 (hautakuvio 2) pohjaan kaivettuna.	koilliseen	J. Ruohonen	29.6.2007
102	Alue 1A, taso 9. Hautakuvio 19 kookkaan nurkkakiven(?) alla.	lounaaseen	J. Ruohonen	29.6.2007
103	Alue 1A, hautakuvio 13, taso 9. Tasossa hautauksen hiili- ja puujäänteitä.	koilliseen	J. Ruohonen	29.6.2007
104	Alue 1A, hautakuvio 13, taso 9. Yksityiskohta haudan pohjoispäädystä, jota on koverrettu osittain kookkaan kiven alle.	pohjoiseen	J. Ruohonen	29.6.2007
105	Alue 1 täytettynä ja ennallistettuna tutkimusten päätyttyä.	pohjoiseen	J. Ruohonen	30.6.2007

2007

KM 2007136

JUVA Remojärvi Kappelinpelto

KM 2007136

Historiallisen ajan löytöjä, jotka otettiin talteen Juvan Remojärven Kappelinpellon alueen kaivauksissa kesäkuussa 2007. Alkuperäistä kaivausraporttia säilytetään Turun yliopiston arkeologian oppiaineen topografisessa arkistossa, kopiota Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa. Luetteloinut J. Ruohonen. Diar. 14.12.2007.

Luettelointijärjestys: tasokaivausalueen löydöt on luetteloitu kerrosjärjestyksessä kaivausruuduittain alkaen lounaasta. Pinta- ja seuralöydöt sekä mahdolliset muut löydöt on esitetty luettelon lopussa. Tutkimuksissa löytynyt kolikko on luetteloitu Rahakammion päänumerolle 2007054 ja kivi- tai varhaismetallikautiset löydöt päänumerolle KM 37167.

Tasokaivausalue, 2. krs.

- 1 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 17,8 g. Kookas ruosteinen rautanaula, jossa etenkin kannassa punaista palopatinaa. Kanta neliömäinen, koko 18x17x5mm. Naulan pituus 115mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 5x4mm, kapenee kärkeä kohti. x=94,65, y=503,40, z=101,82
- 2 RAUTAESINE, katkelma(?), 1 kpl. Paino: 16,5 g. Pitkänomainen ja kapea rautaesine. Esine levenee toista päätä kohden, joka mahdollisesti katkennut. Toinen pää on toista huomattavasti paksumpi. Terävämpi ja kapeampi pää hieman vääntynyt. Pituus 55mm, leveys 12mm, paksuus 6mm. Varren poikkileikkaus suorakaide. Joitain puunsiyitä säilynyt, varren suuntaisesti. Löytynyt tummanruskean sekoittuneen hiekkamaan alaosasta. x=94,10, y=504,40.
- 3 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 1,9 g. Ohut rautanaula, pituus 28 mm, jonka jälkeen naula 90 asteen kulmassa, tämän jälkeen varren pituus 15 mm. Kanta 10x8x2mm. x=94,15, y=509,03.

Tasokaivausalue, 3. krs.

4 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 4,2 g. Pinta kauttaaltaan punertavan palopatinakerroksen peittämä. Kanta puuttuu, ei resenttiä murtopintaa. Koko 52x5x4mm. Varren leikkaus suorakaide. Löydettäessä terä kohti koillista, tumman sekoittuneen maan reunalla (likamaakuopan täyttömaa?). $x=95,41$, $y=503,93$, $z=101,75$

Tasokaivausalue, 4. krs.

- 5 RAUTANAULA, katkelma, 1 kpl. Paino: 7,7 g. Varren pituus 32mm ja 90 asteen taitteen jälkeen 30 mm. Varsi neliömäinen, koko 5x5mm. Kanta puuttuu, eri resenttiä murtopintaa. Kotkattu. Naula on kauttaaltaan punertavan palopatinan peitossa. $x=94,39$, $y=503,31$, $z=101,72$
- 6 RAUTANAULA, katkelma, 1 kpl. Paino: 5,2 g. Pituus 56 mm, varsi 6x6mm. Kanta puuttuu. Pinta kauttaaltaan palopatinakerroksen peittämä? $x=94,65$, $y=503,67$, $z=101,72$
- 7 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 9,3 g. Pituus 66mm. Kanta soikea, koko 15x11mm. Varsi suorakaiteen muotoinen, koko 7x4mm. Löydettäessä kanta pohjoiseen ja kärki etelään, kanta syvemmällä. Ruskean sekoittuneen hiekkakerroksen alaosasta. $x=93,50$, $y=506,61$, $z=101,56$, 4.krs
- 8 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 11,1 g. Pituus 47mm, varren poikkileikkaus suorakaiteen muotoinen, koko 6x5mm. Kanta soikea, koko noin 22x11x4mm. Varsi taipunut kärjen läheltä yli 90 asteen kulman Löydetäessä kanta kaakkoon, ruskean sekoittuneen hiekan kerroksesta. $x=92,44$, $y=506,58$, $z=101,48$ 4.krs

Tasokaivausalue, 5. krs.

- 9 RAUTAESINE, katkelma?, 1 kpl. Paino: 17,9 g. Koukkumainen rautaesine, pituus 85mm. Koukun puolelta paksu 12x8 mm suorakaiteen muotoinen varsi, kapenee toiseen päähän., jossa varsi enemmän neliömäinen Katkennut leveästä päästään? Löytynyt koukku alaspäin, likamaakuopan täyttömaasta, ruskeasta sekoittuneesta hiekasta. $x=95,36$, $y=503,97$, $z=101,86$
- 10 RAUTANAULA, katkelma, 1 kpl. Paino: 4,3 g. Kanta puuttuu. Varren pituus 64mm, varren poikkileikkaus neliömäinen, koko 4x4mm, kapenee kärkeä kohti. Likamaakuopan täyttömaasta, kärki löydettyessä kohti lounasta, vaakatasossa. $x=94,85$, $y=504,27$, $z=101,69$
- 11 RAUTANAULA, katkelma, 1 kpl. Paino: 4,2 g. Varren poikkileikkaus neliömäinen, koko 25x8x7mm. Ruskea sekoittunut hiekka. $x=94,08$, $y=506,23$, $z=101,63$
- 12 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 8,0 g. Pituus 66 mm, suorakaiteen muotoinen varsi, koko 6x5mm, kapenee kärkeä kohti. Kanta neliömäinen, koko 9x9mm. Löydettyessä pystysuorassa, kanta maata kohti ja kärki ylöspäin. Ruskeasta sekoitteesta hiekasta. $x=92,15$, $y=506,36$, $z=101,51$

Tasokaivausalue, 7. kerros

- 13 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 20,8 g. Erittäin kookas naula. Pituus 81mm. Kanta soikeahko, koko 18x9x8mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 7x5mm. Kanta löydettyessä lounaaseen, kärki itäkoilliseen. Harmaanruskea sekoittunut hiekka. $x=96,64$, $y=504,76$, $z=101,64$

- 14 RAUTAESINE, katkelma, 1 kpl. Paino: 6,9 g. Väätynyt koukkumainen rautaesineen katkelma. Pituus 42mm. Varsi suorakaiteen muotoinen, koko 7x5mm, kapenee kärkeä kohti. Mahdollisesti rautanaulan kärkiosa, kotkattu? Löytynyt taittunut osa kohti etelää. Tumman nokimaan ja harmaanruskean hiekan välistä, nokimaasta. $x=93,89$, $y=506,89$, $z=101,53$
- 15 LASIA, 1 kpl. Paino: 0,7 g. Ohuen vihertävän tasolasin katkelma. Muoto epäsäännöllinen. Koko 25x16x0,8 mm. Seulalöytö, koordinaattien $x=91,46$, $y=509,62$ ja $x=91,71$, $y=509,63$ ja $x=91,69$, $y=509,96$ ja $x=91,45$, $y=509,84$ rajaaman alueen sisältä. $z=101,15-101,21$.

Tasokaivausalue, 8. kerros

- 16 HAMMASKIILLETTÄ, 1 kpl. Paino: 0,2 g. Ehjä, yksittäisestä hampaasta. Harmaanruskeasta sekoittuneesta hiekasta, haudan täytemaasta. $x=95,58$, $y=503,64$, $z=101,48$
- 17 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,1 g. Yksitäinen hammas. Vaaleanruskeasta sekoittuneesta hiekasta, haudan täytemaasta. $x=95,41$, $y=504,33$, $z=101,47$
- 18 RAKSI, 1 kpl. Paino: 0,4 g. Pronssinen vaatehakasen vastakappale eli raksi. Koko 15x9x1,5mm. Likamaa-alueen lounaiskulmasta, ruskeasta sekoittuneesta hiekasta. $x=94,75$, $y=504,35$, $z=101,44$
- 19 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 10,2 g. Pituus 66 mm, varren poikkileikkaus neliömäinen, koko 5x5mm. Kanta soikea, koko 17x15x6mm. Löytynyt vaaleanruskeasta sekoittuneesta hiekasta, kanta pohjoiseen. $x=93,97$, $y=506,20$, $z=101,37$
- 20 RAUTAA, naulan katkelma(?), 1 kpl. Paino: 0,6 g. Pituus 14 mm, paksuus 4 mm. Löytynyt kellanruskeasta sekoittuneesta hiekasta. $x=93,96$, $y=506,93$, $z=101,42$

- 21 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,2 g. Muruja yksittäisestä hampaasta. Hautakuviosta. Harmaanruskea sekoittunut hiekka. x=93,50, y=507,60, z=101,43
- 22 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,2 g. Muruja yksittäisestä hampaasta. Hautakuvion itäreunasta. Harmaanruskea sekoittunut hiekka. x=94,67, y=509,87, z=101,42
- 23 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 1,6 g. Hammaskiillettä useammasta hampaasta sekä ylä- ja alaleuasta, osittain pieninä muruina. Haudasta 1, hautaustasosta. x=94,57, y=510,72, z=101,44

Tasokaivausalue, 9. kerros

- 24 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,3 g. Muruja yksittäisestä hampaasta. Hautakuviosta. Vaaleanruskea sekoittunut hiekka. x=93,52, y=507,88, z=101,34.
- 25 HAMMASKIILLETTÄ, 1 kpl. Paino: 0,1 g. Yksittäisen hampaan jäänteitä yksittäisestä hampaasta. Hautaläikästä, puujätteen seasta. x=92,09, y=509,30, z=101,04
- 26 RAUTAESINE, katkelma, 1 kpl. Paino: 2,3 g. Pitkänomainen rautaesine, toinen pää muodostaa terävän kärjen. Pituus 28mm, leveämpi pää 9x4mm. Varren poikkileikkaus suorakaide. Naulan kärki? Vaaleanruskeasta sekoittuneesta hiekasta, hautakuvion koillisreunasta. x=93,78, y=507,06, z=101,37
- 27 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,2 g. Muruja yksittäisestä hampaasta. Hautakuviosta. Vaaleanruskea sekoittunut hiekka. x=93,54, y=507,81, z=101,33
- 28 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,2 g. Muruja yksittäisestä hampaasta. Vaaleanruskea sekoittunut hiekka. x=93,25, y=507,64, z=101,31

- 29 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,2 g. Muruja yksittäisestä hampaasta. Vaaleanruskeasta sekoittuneesta hiekasta, haudan täytemaata(?). $x=93,57$, $y=507,55$, $z=101,33$
- 30 HAMMASKIILLETTÄ. Paino: 0,3 g. Muruja yksittäisestä hampaasta. Hautakuvion sisältä. Harmaanruskea sekoittunut hiekka. $x=94,02$, $y=508,26$, $z=101,34$
- 31 RAUTANAULA, kantakatkkelma, 1 kpl. Paino: 12,7 g. Pituus 23 mm, varresta poikki, varsi suorakaiteen muotoinen, koko 9x6mm, kanta 20-24 mm. Löytynyt haudauvion koillispäädystä, ruskeasta sekoittuneesta hiekasta, kanta ylhäällä. $x=92,09$, $y=510,03$, $z=101,06$

Pellolle ulottuva koeoja

- 32 RAUTANAULA, katkelma, 1 kpl. Paino: 2,1 g. Hieman taipunut, pituus 24mm. Varsi suorakaiteen muotoinen, koko 7x4mm. Kyntökerroksesta, noin 5 cm syvällä. $x=94,80$, $y=511,50$.
- 33 RAUTANAULA, katkelma, 1 kpl. Paino: 7,6 g. Säilyneen osan pituus 32 mm, soikeahkon kannan koko 18x14x3,5mm. Varren poikkileikkaus neliömäinen, koko 5x6mm. Löytynyt kalmistoa itäpuolella rajaavasta(?) ojasta, tummanruskeasta sekoittuneesta hiekasta., 2. kerros. $x=94,74$, $y=512,96$, $z=101,56$

Seula- tai hajalöydöt, täsmällistä löytöpaikkaa ei tunneta

- 34 PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl. Paino: 1,2 g. Pala dreijaamalla valmistettua keramiikkaa, profiloitu, sisäpinta puuttuu. Valmistustekniikasta tai koristelusta johtuva yksi selkeämpi ja monta heikompaa uurretta. Hieno sekoite, väri punertavanruskea. Koko 17x14x5mm. Hajalöytö. $x=94,00-94,99$, $y=513,00-513,99$. Kyntökerros.

- 35 PUNASAVIKERAMIKKAA, lasitettua, 1 kpl. Paino: 6,5 g. Pala dreijaamalla valmistettua keramiikkaa, kulunut vaaleanruskea lasite sisäpinnassa, ulkopinta puuttuu. Koko 38x25x7 mm. Tumma sekoittunut maa. X = 94,00-94,99, Y = 513,00-513,99. Kyntökerros.
- 36 LASIA, 1 kpl. Paino: 14,5 g. Osittain sulaneen lasin kappale. Kirkas, aavistuksen vihertävä/sinertävä sävy. Mahdollisesti pullolasia. Alueelta x=94,00-94,99 ja y=518,00-518,99. Kyntökerros.
- 37 TIILTÄ, 1 kpl. Paino: 35,3 g. Huokoinen käsin tehty tiilenkappale. Vaalean punaruskea. Vain vähän sekoitetta. Mahdollinen alkuperäinen säilynyt pinta ei tasainen, vaan aavituksen kovera. Koko 57x38x20 mm. Seulalöytö. Alueelta x=91,00-93,99 ja y=506,00-510,99. 1. kerros.
- 38 RAUTANAULA, 1 kpl. Paino: 6,5 g. Pituus 66 mm, kanta 12x8x3mm, kärki noin 4x4mm, varren poikkileikkaus neliömäinen. Tasokaivausalueelta, seulalöytö, 1. kerros.
- 39 RAUTANAULA, katkelma, 2 kpl (samasta kappaleesta). Paino: 6,8 g. Kanta epäsäännöllisen muotoinen, 17x12x5mm. Varren poikkileikkaus neliömäinen, vääntynyt keskiosista noin 90 asteen kulmaan. Seulalöytö. Tasokaivausalueelta, 2. kerros.

”Viinikellari”

- 40 POSLIINIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl. Paino: 19,0 g. Valkoinen, koristelematon. Koko 52x50x5 mm. Kellarikuopan pintakerroksesta, eteläsektorista. Kaartuu voimakkaasti. Kahvikupin reunasta? Resentti.

2007

KM 2007136

JUVA Remojärvi Kappelinpelto

KM 2007136

Esineet löytyivät Kappelinpellon alueelle avatusta tasokaivausalueesta, koekuopista sekä pintapoimintana lähipelloilta. Kappelinpelto sijaitsee Juvan Remojärvellä Saarijärven koillispuoleisella rannalla, noin noin 19,2 km Juvan kirkosta lounaaseen.

Pk 3142 09 Remojärvi

x = 6855830, y = 3529160, z = n. 97-102

2007

KM 37167

JUVA Remojärvi Rantapelto

KM 37167

Kivikautisia asuinpaikkalöytöjä, jotka otettiin talteen Juvan Remojärven Kappelinpellon alueen tutkimusten yhteydessä kesäkuussa 2007. Alkuperäistä tutkimusraporttia säilytetään rakennushistorian osaston topografisessa arkistossa.

Löydöt on luetteloitu kerrosjärjestyksessä. Luetteloinut Juha Ruohonen.

Diar. 19.12.2007.

- 1 KVARTSI-ISKOKSIA, 1 kpl. Paino 0,6 g. Kyntökerros, noin 5 cm maanpinnasta. X = 94,90, Y = 511,10.
- 2 KVARTSI-ISKOKSIA, 1 kpl. Paino 14,2 g. Kyntökerroksen ja keltaisen hiekan rajalta. X = 94,45, Y = 517,95.
- 3 KVARTSI-ISKOKSIA, 3 kpl. Paino 26,4 g. Ruskea kyntökerros, noin 15 cm maanpinnasta. X = 94,00-94,99, Y = 513,00-513,99.
- 4 KVARTSI-ISKOKSIA, 2 kpl. Paino 0,5 g. 3. krs. X = 94,45-94,83, Y = 513,10-513,60.
- 5 KVARTSI-ISKOKSIA, 2 kpl. Paino 0,6 g. 3. krs. X = 94,00-94,99, Y = 513,00-513,99.
- 6 KVARTSI-ISKOKSIA, 1 kpl. Paino 0,1 g. Historialliselle ajalle ajoituvan haudan täytemaasta. 8. krs. X = 94,00-94,40, Y = 509,40-509,85.

Esineet löytyivät Kappelinpellon alueelle avatulta tutkimusalueelta, joka nimettiin Rantapelloksi. Kappelinpelto sijaitsee Juvan Remojärvellä Saarijärven koillispuoleisella rannalla, noin noin 19,2 km Juvan kirkosta lounaaseen.

Pk 3142 09 Remojärvi

x = 6855830, y = 3529160, z = n. 97-102

2007

JUVA Remojärvi Kappelinpelto

KM/Rahakammio 2007054

KM/Rahakammio 2007054

Historialliselle ajalle ajoittuva kolikko, joka otettiin talteen Juvan Remojärven Kappelinpellon alueen kaivauksissa kesäkuussa 2007. Alkuperäistä kaivausraporttia säilytetään Turun yliopiston arkeologian oppiaineen topografisessa arkistossa, kopiota Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa. Diar. 14.12.2007.

RAHAKAMMIO LUETTELOI ITSE KONSERVOINNIN JÄLKEEN

KS. RAHAKAMMION PÄÄLUETTELO

Kolikko löytyi Kappelinpellon alueelle avatun tasokaivausalueen 9. kerroksesta, haudan täytelmästä nokipitoisesta tummasta sekoittuneesta hiekasta, kohdasta $x=94,04$, $y=509,20$ ja $z=101,35$. Kappelinpelto sijaitsee Juvan Remojärvellä Saarijärven pohjoispuolisella rannalla, noin noin 19,2 km Juvan kirkosta lounaaseen.

Pk 3142 09 Remojärvi

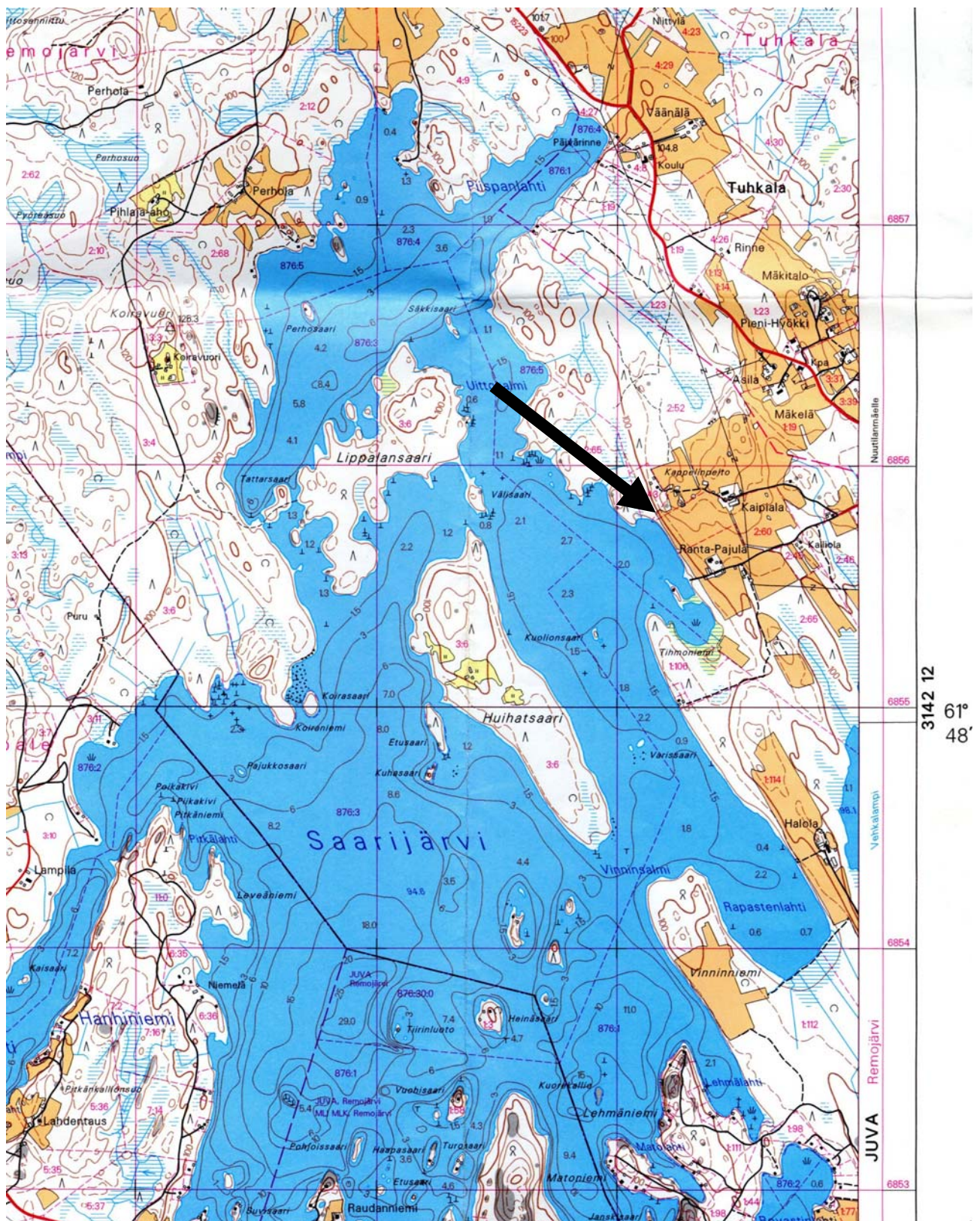
$x = 6855830$, $y = 3529160$, $z = n.$ 97-102

LIITE 3

KARTTALUETTELO

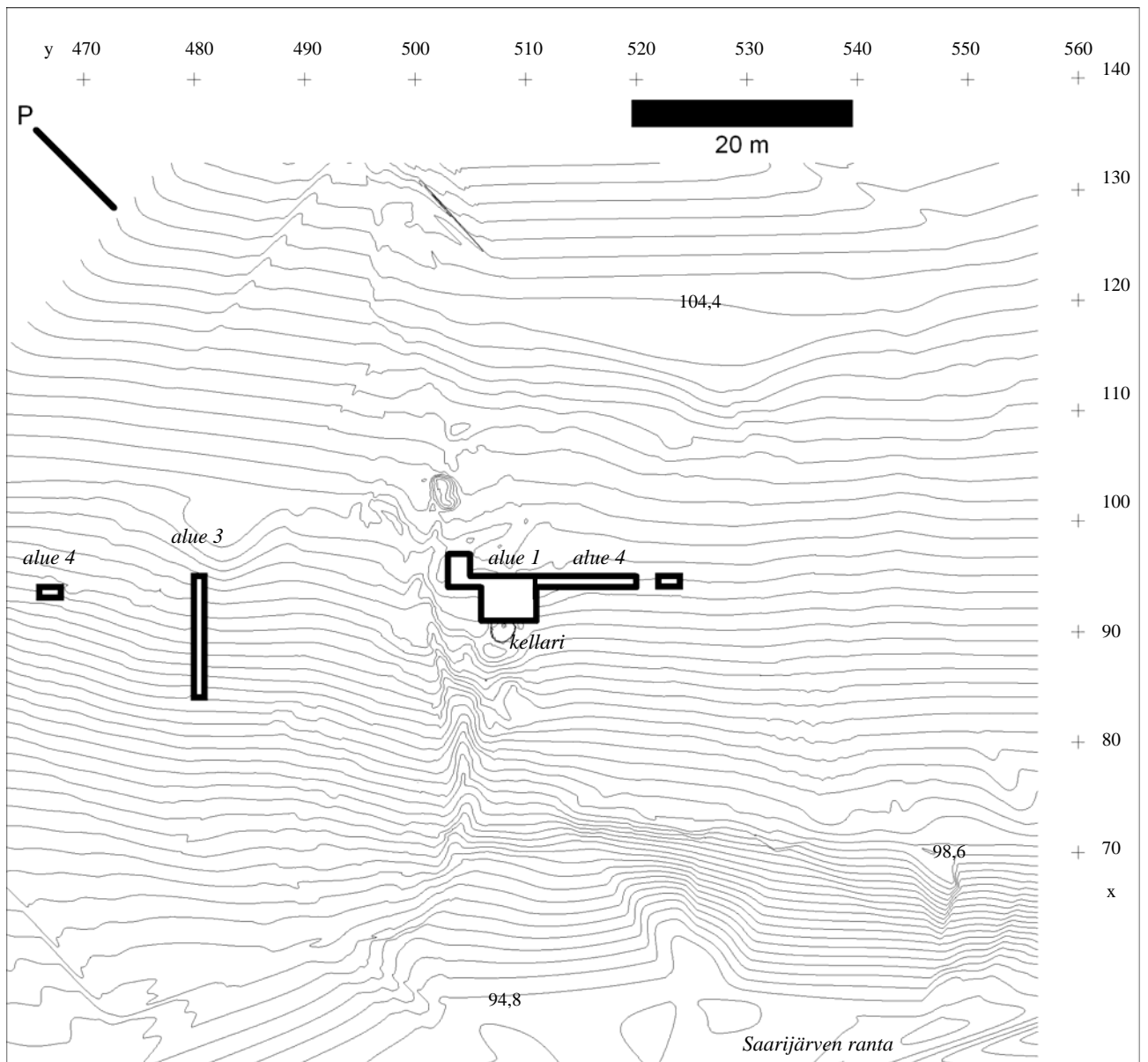
- Kartta 1. Kohteen sijainti. Peruskarttaote 1:20000.
- Kartta 2. Yleiskartta ja tutkimusalueet 2007.
- Kartta 3. Alue 1b. Taso 3 (mk 1:20)
Alue 1b. Taso 4 (mk 1:20)
Alue 1b. Taso 6 (mk 1:20)
- Kartta 4. Alue 1a. Taso 5 (mk 1:20)
Alue 1c. Taso 5 (mk 1:20)
- Kartta 5. Alue 1A. Taso 6 (mk 1:20)
- Kartta 6 Alue 1A. Taso 7 (mk 1:20)
- Kartta 7. Alue 1B. Taso 7 (mk 1:20)
- Kartta 8. Alue 1A. Taso 8 (mk 1:20)
- Kartta 9. Alue 1B. Taso 8 (mk 1:20)
- Kartta 10. Alue 1A. Taso 9 (mk 1:20)
- Kartta 11. Alue 4. 94/511-517. Taso 0 (mk 1:20).
Alue 4. 94/512-513. Taso 1 (mk 1:20)
Alue 4. 94/512-513 . Taso 2 (mk 1:20)
Alue 4. 95,00/513-514. Profiilikartta, ojan poikkileikkaus (mk 1:20).
Alue 4. 94,00/513-514. Profiilikartta, ojan poikkileikkaus (mk 1:20)
- Kartta 12. Alueet 1-4. Vaaituslukemat. Mk 1:50.

LIITE 3

Kartta 1. Kohteen sijainti. Ote peruskartasta 3142 09 Remojärvi

LIITE 3

Kartta 2. Yleiskartta Kappelinpellon alueesta. Korkeuskäyrät 20 cm välein. Karttaan merkitty tutkimusalueet.

LIITE 4

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2007

Luettelo tutkimusten yhteydessä otetuista näytteistä

1/2007

hiilinäyte

hautaläikästä(?), noensekaisesta harmaanruskeasta sekoittuneesta hiekasta, 8. krs

x=93,90, y=507,17, z=101,43

2/2007

hiilinäyte

haudasta 1/2007, harmaanruskeasta sekoittuneesta hiekasta, vainajan oikean jalan kohdalta, 8. krs

x=94,58, y=510,34, z=101,42

3/2007

maanäyte

haudasta 1/2007, 8. krs

x=94,52, y=510,26, z=101,40-101,41

4/2007

hiilinäyte

Hautakuvion 5, harmaan ruskeasta hiekasta, 8. krs

x=94,31, y=509,99, z=101,39

5/2007

hiilinäyte

Hautakuvion 12 koillisosasta, kellertävänruskeasta sekoittuneesta hiekasta, 8. krs

x=92,35, y=510,10, z=101,15

6/2007

hiilinäyte

kellarikuopasta, hiilipitoisesta läikästä n. 4 cm ”lattiataason” alla.

x=90,01, y=508,09, z=100,34

7/2007

hiilinäyte

hautakuvion 13 itälaidasta täytämästä, 9. krs

x=92,19, y=509,36, z=101,14

8/2007

maanäyte

hautakuvion 13 eteläosan päädyistä noin 24 cm halkaisijaltaan olevalta alueelta, 9. krs

x=92,03, y=509,42, z=101,07

9/2007

hiilinäyte

hautakuvion 14 keskikohdan itäpuolelta, läikikkäästä harmaanruskeasta hiekasta, 9. krs

x=92,98, y=507,15, z=101,29

LIITE 4

10/2007

hiilinäyte

Haudan täyttömaasta, noen- ja hiilensekaisesta tummasta sekoittuneesta hiekasta

$x=94,32$, $y=508,22$, $z=101,37$

11/2007

hiilinäyte

Hauta-alueen täyttömaasta, noen- ja hiilensekaisesta tummasta sekoittuneesta hiekasta, 9. krs
(vuonna 2007 löytyneen kolikon vierestä)

$x=94,05$, $y=509,14$, $z=101,33$

12/2007

hiilinäyte

Hautakuvion 5 itäpääty, kellertävänruskea sekoittunut hiekka, 9. krs

$x=94,32$, $y=510,08$, $z=101,35$

13/2007

hiilinäyte

Mahdollista arkun laittaa hautakuviosta(?)

Ruskea sekoittunut hiekka, 8. krs

$x=94,30$, $y=503,93$, $z=101,44$

14/2007

hiilinäyte

Hautakuviosta 1

Tumma sekoittunut hiekka, 8. krs

$x=94,96$, $y=504,29$, $z=101,43$

15/2007

Näyte 15.

hiilinäyte

kivirivistä, ison kiven vierestä, tumma noensekainen sekoittunut hiekka, 9. krs

$x=92,48$, $y=507,85$, $z=101,24$

16/2007

hiili- ja/tai dendronäyte

Hautakuviosta 13

$x=92,05$, $y=509,30$, $z=101,04$

17/2007

hiilinäyte

Hautakuvion 19 täyttemaasta, kiven alta

$x=93,63$, $y=510,46$, $z=101,33$

18/2007

Hiili-/puunäyte

arkun laittaa, hautakuvion 12 pohjoispäädystä

$x=92,39$, $y=510,32$, $z=101,12$

LIITE 4

19/2007

Hiili-/puunäyte

arkun laittaa, hautakuvion 13 itäreunasta, osittain hiiltymätön

x=92,23, y=509,40, z=101,01

20/2007

Hiili-/puunäyte

arkun laittaa, hautakuviossa 13

x=92,21, y=509,15, z=100,97

Osteologinen analyysi
Juva, Remojärvi, Kappelinpelto
Juha Ruohonen 2007

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	1
1. Johdanto.....	2
2. Tavoitteet.....	2
3. Materiaali ja metodit.....	2
3.1 Materiaalin kuvaus.....	2
3.2 Minimiyksilömäärä ja anatominen jakauma.....	2
3.3 Ikämääritys.....	3
3.4 Sukupuolen määritys.....	3
3.5 Patologiset muutokset irtolöydöistä.....	3
4. Tulokset.....	4
4.1 Suljetut löydöt.....	4
Hauta 2.....	4
4.2 Minimiyksilömäärä ja anatominen jakauma.....	4
4.3 Ikämääritys irtolöydöistä.....	4
4.4 Patologiset muutokset irtolöydöistä.....	5
5. Yhteenveto ja tulkinta.....	5
6. Käytetyt lyhenteet ja Latina-Suomi sanasto.....	5
7. Lähteet.....	6
7.1 Painetut lähteet.....	6
7.2 Painamattomat lähteet.....	6
Liite 1 Luettelo tunnistetuista luista	

1. Johdanto

Tässä raportissa käsitellään Juha Ruohosen kaivauksilla 2007 Juvan Remojärven Kappelinpellosta löydettyjä palamattomia luita. Luut ajoittuvat 1300-1500 luvuille. Kaivausten yhteydessä löydettiin luita yhdestä haudasta (Hauta 2), jota on tässä raportissa käsitelty suljettuna löytönä. Muita löydettyjä luita käsitellään irtolöytöinä.

2. Tavoitteet

Raportin tarkoituksena on tunnistaa luut anatomisesti, määrittää minimiyksilömäärä, tehdä ikä- ja sukupuolimäärityksiä sekä tunnistaa mahdolliset luustossa näkyvät sairaudet. Raportin lopussa on lyhyt yhteenveto ja tulkinta.

3. Materiaali ja metodit

Luut tunnistettiin anatomisesti ja määritettiin kummalta puolelta luustoa ne ovat. Apuna käytettiin osteologista kirjallisuutta (Bass 1995, During 2000a, 2000b, White et. al. 2005) ja muovista vertailuluustoa (Somso plast). Tunnistetut luut luetteloiitiin löytökonteksteittain. (ks. liite 1). Hampaat luetteloiitiin FDI systeemin mukaan, niin että yläleuan oikean puolen (Maxilla dx.) hampaat saivat numerot 11-18, yläleuan vasemman puolen (Maxilla sin.) hampaat saivat numerot 21-28, alaleuan vasemman puolen (Mandibula sin.) hampaat saivat numerot 31-38 ja alaleuan oikean (Mandibula dx.) puolen hampaat saivat numerot 41-48.

3.1 Materiaalin kuvaus

Kaikki säilyneet luut olivat palamattomia ihmisen (*Homo sapiens*) hampaan kiilleosia. Hammaskiille on ihmisen kovin kudokseksi ja siksi säilyy palamattomana sellaisissa olosuhteissa, joissa muut luut eivät säily. Hammaskiilteen palat olivat pieniä ja hauraita ja se vaikeutti tunnistusta.

3.2 Minimiyksilömäärä ja anatominen jakauma

Minimiyksilömäärä (MNI) perustuu anatomisten osien vähimmäismäärään. Hampaiden anatominen jakauma koko aineistosta on esitetty taulukossa (liite 1). Sen lisäksi haudan 2 anatominen jakauma on esitetty graafisesti.

LIITE 5

3.3 Ikämääritys

Ikämääritykset perustuvat hampaiden kulumiseen (Buikstra et al. 1994:52-53, Varrela 1996).

Ikämäärityksissä käytettiin Sjøvoldin (1978) kehittämää luokitusta:

Infant	-1 vuotta
Infans I	0-7 vuotta
Infans II	5-14 vuotta
Juvenilis	10-24 vuotta
Adultus	18-44 vuotta
Maturus	35-64 vuotta
Senilis	50-79 vuotta
Adult	Sisältää ryhmät Adultus, Maturus ja Senilis

3.4 Sukupuolen määrittäminen

Morfologiseen sukupuolen määrittämiseen tarvittavia luuston osia ei ollut säilynyt, joten sukupuolen määrittäminen pystyttiin tekemään ainoastaan hampaiden koon perusteella. Metrisessä sukupuolenmäärittämisessä hampaiden kokoa vertailtiin muihin Suomalaisiin rautakauden lopun ja historiallisen ajan löytöpaikkojen (Isokyrö, Leväluhta; Eura, Luistari; Hollola, Kirkkailanmäki; Kotka Kyminkappeli; Vantaa, Pyhän Laurin kirkko) hampaiden kokoon (Formisto 1993, Saarnisto 1996, Salo 2005,2006).

Sukupuolenmäärittämisessä käytettiin luokitusta:

Hypermaskuliininen:	M
Maskuliininen:	M?
Allofyysi:	?
Feminiininen:	F?
Hyperfeminiininen	F

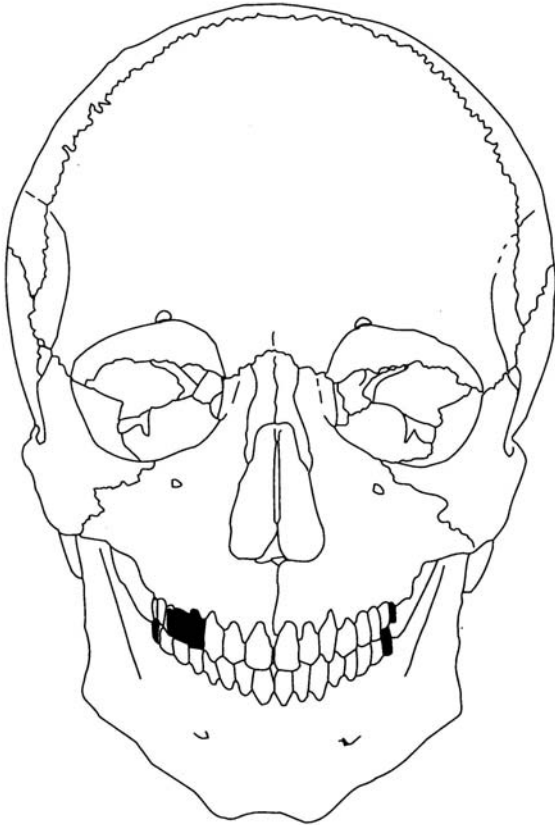
3.5 Patologiset muutokset irtolöydöistä

Patologiat eli sairauden aiheuttamat muutokset pyrittiin rekisteröimään ja mittaamaan mahdollisimman tarkasti aina kun niitä havaittiin. Kiillehypoplasian syntyä arvioitiin mittaamalla etäisyys kiilteen ja hampaan juuren yhtymäkohdasta (Goodman et. al. 1990).

4. Tulokset

4.1 Suljetut löydöt

Hauta 2

Kuva 1. Säilyneet osat väritetty mustalla

Ikämääritys: Nuori aikuinen (Adultus)

Sukupuolenmääritys: Mahdollisesti nainen (F?)

Patologia: Hampaissa on merkkejä lapsuudenaikaisesta ravintoainepuutoksesta tai vakavasta sairaudesta (Linear enamel hypoplasia). Tästä on kärsitty noin 5-6 vuoden iässä (Goodman et. al. 1990).

4.2 Minimiyksilömäärä ja anatominen jakauma

Aineiston vähimmäisyksilömäärä (MNI) jää yhteen. Kaikki säilyneet luut ovat hampaan kiilleosia. Tarkempi anatominen jakauma on esitetty liitteessä 1.

4.3 Ikämääritys irtolöydöistä

Ainoastaan yhdestä irtolöytönä löydetyistä välihampaasta (FDI 44) voi tehdä päätelmiä vainajan iästä. Hammas on kulumaton ja on peräisin joko vanhemmalta lapselta tai nuorelta aikuiselta (Adultus/Juvenilis)

4.4 Patologiset muutokset irtolöydöistä

Irtolöydöistä tunnistettiin yksi välihammas (FDI 44, ks. ikämäärittäminen edellä), jossa oli patologisia muutoksia. Patologinen muutos on hammaskiilteen kehityshäiriö (hypoplasia), joka kertoo lapsuudenaikaisesta vaikeasta sairaudesta tai ravintoaineiden puutoksesta. Tästä on kärsitty noin 4-5 vuoden iässä (Goodman et al. 1990).

Kuva 1. Linear enamel hypoplasia

5. Yhteenvedo ja tulkinta

Haudasta 2 löytyi nuorena aikuisena (Adultus, noin 18-44 vuotta) kuolleen, mahdollisesti naisen hampaista. Hampaissa oli merkkejä noin 5-6-vuotiaana kärsitystä ravintoainepuutoksesta tai vakavasta sairaudesta, joka on estänyt ravintoaineiden imeytymistä (Kiillehypoplasia).

Irtolöydöistä tunnistettiin myös noin 4-5-vuotiaana kärsitystä vaikeasta sairaudesta tai ravintoaineiden puutoksesta kertova hammaskiilteen kehityshäiriö (hypoplasia). Saman hampaan pääteltiin kuuluneen vanhemmalle lapselle tai nuorelle aikuiselle. Hypoplasiaa löydetäänkin usein nuorina kuolleilta eli ne jotka ovat kärsineet hypoplasian aiheuttamasta ravintoainepuutoksesta tai vakavasta sairaudesta lapsina, ovat myös kuolleet nuorena.

6. Käytetyt lyhenteet ja Latina-Suomi sanasto

Buccolingual (BL)	poikittain hammasrivin suuntaan nähden otettu mitta
Canin (C)	kulmahammas
Dentes	hampaat
Enamel (E)	kiille
FDI	Federation Dentaire Internationale
Homo sapiens	ihminen
Hypoplasia	hammaskiilteen kehityshäiriö
Incisiv (I)	etuhammas
Linear enamel hypoplasia	hammaskiilteen kehityshäiriö
Mandibula (mand.)	alaleuka
Maxilla (max.)	yläleuka
Mesiodistal (MD)	hammasrivin suuntainen mitta

LIITE 5

MNI	vähimmäisyksilömäärä (Minimum Number of Individuals)
Molar (M)	poskihammas
PE	kiilteen pala
Premolar (PM)	premolaari eli välihammas

7. Lähteet

7.1 Painetut lähteet

Bass W. (1995): *Human Osteology: A Laboratory and Field Manual*. Missouri

Buikstra, J.E., Ubelaker D.H 1994: *Standards for Data Collection from Human Skeletal Remains*, Arkansas

Formisto, T. 1993: *An Osteological Analysis of Human and Animal Bones from Levänluhta*, Vammala

Goodman, A.H., Armelagos G.J. ja Rose, J.C. 1980: Enamel Hypoplasias as Indicators of Stress in Three Prehistoric Populations from Illinois. *Human Biology* 52:515-528

Salo, K. 2005: *What Ancient Human Teeth Can Reveal? Demography, Health, Nutrition and Biological Relations in Luistari*,

Varrela T. 1996: *Plaque Related Diseases in Different Dietary Environments*, Turku

White, T.D., Folkens P.A. 2005: *Human Bone Manual*

7.2 Painamattomat lähteet

During E. (2000a+b): *Humanosteologi bildkompendium del 1 och 2*, Arkeo-osteologiska forskningslaboratoriet, Stockholms universitet

Saarnisto 1996: *Hollolan Kirkkailanmäen rautakautinen kalmisto: Kallomateriaalin leukojen ja hampaiden tutkimus*, Helsingin yliopisto, Hammaslääketieteen laitos

Salo, K. 2006: *Osteologinen analyysi, Kotka Kyminkappeli*, Museovirasto, Rakennushistorian osaston arkisto

Salo, K. 2006: *Osteologinen analyysi, Vantaa Pyhän Laurin kirkko*, Vantaan museo